

Vad är det egentligen det står?

- En granskning av hur kön skrivs i bilderböcker

Simone Bergfalk

Examensarbete i socialt arbete och socialpedagogik 15 HP

Socialt arbete och socialpedagogik, 61 – 90 HP

Socialpedagogiska programmet

ESC501

Vårterminen 2021

Titel: Vad är det egentligen det står? – en granskning av hur kön skrivs i bilderböcker

Engelsk titel: What does it actually say? - a review of how gender is written in children's picture books.

Sidantal: 28

Författare: Simone Bergfalk

Examinator: Magnus Broström

Datum: Juni 2021

Sammanfattning

Det finns en allmän uppfattning att det gör våra barn gott att vi läser för dem. Att läsa bygger ett brett ordförråd och skapar en möjlighet att för barnet att lära sig saker om världen och samhället. Det ordas dock inte så mycket om vilken värld och vilket samhälle barnet får lära sig om i bilderböcker. Det syftar denna uppsats hänge sig åt, en del av det i vart fall. Nämligen hur kön reproduceras i bilderböcker och vilken diskurs bilderböcker för gällande könets inverkan på karaktärers möjligheter. Genom en kritisk diskursanalys granskas en topp100 lista över mest lånade bilderböcker i Göteborg 2019. Böckerna granskas utifrån vilka möjligheter och beskrivningar de olika könen har i bilderböcker och vilka allmängiltiga sanningar det går att finna om kön i bilderböckerna. Resultatet landar i att då böcker ur serier tar upp många av topplistas placeringar och det utöver det inte finns överhängande likheter mellan bilderböckernas beskrivning av kön att det inte går att presentera en allmängiltig sanning om kön utifrån denna studie. Däremot finns det flera lexikaliseringar och flera sociala ordningar värda att lyfta och diskutera i bilderböckerna även om de är kopplade till samma karaktärer så blir det repeterade för barn i olika böcker.

Nyckelord: Kön, Normer, Bilderböcker, Kritisk diskursanalys, Socialkonstruktivism, Socialpedagogik

Tack!

Tack till Freddie som stått ut med en mamma som istället för att läsa böcker har skrivit om att läsa böcker.

Tack till Annika som varit precis den handledare som behövts i alla faser under den brokiga resa denna uppsatskrivning varit.

Innehållsförteckning

Inledning.....	1
Den sociala konstruktionen av denna studie	2
Kön eller Genus.....	3
Syfte och frågeställningar.....	4
Fokusfrågor	4
Tidigare forskning	5
Från sägen till saga	5
Den lärande barnboken.....	6
Barns förförståelse av kön försvårar för barnbokens strävan mot friare normer	8
Barnbokens baksida.....	9
Kanske börjar det ljusna?	10
Så vad är sagt?.....	10
Teori	10
Diskurs	10
Socialkonstruktivismen	11
Kritisk Diskurs Analys	11
Mikro- och Makronivå	11
Ideological discursive formations (IDF)	12
Allmängiltig sanning (Common sense).....	12
Lexikalisering.....	12
Background Knowledg (BKG).....	13
Den sociala ordningen (Ordeliness)	13
Om allt är individuellt varför upplever vi samma?	13
Metod	14
Vad är bilderbok och vad är barnbok?	14
Val av metod	14
Urval.....	14
Relation mellan läsare och bok	16
Metod för granskning	16
Insamling av tidigare forskning.....	19
Reliabilitet	19
Validitet.....	20
Etiska dilemman.....	20
Resultat och analys.....	20
På vilka sätt beskrivs flickor och pojkar i bilderböckerna?	21
Vilken inverkan har kön på vilka aktiviteter som erbjuds karaktärerna i en bilderbok?.....	22

Flickor känner efter och pojkar prövar på.....	22
Flickor behöver vara annorlunda för att vara intressanta.....	23
Vilka allmängiltiga sanningar går att finna om kön i de granskade böckerna?	24
Det saknade könet – är det verkligen lösningen?.....	25
Skillnad på nu och då	26
Kulturella skillnader.....	26
Slutsats	27
Vidare studier	28
Litteraturförteckning	29
Böcker	30
Rapporter och webben.....	30
Bilagor.....	1
Bilaga 1, Insamlingsmall.....	1
Bilaga 2, Lista på analyserade bilderböcker.....	2

Inledning

Det kan upplevas långsökt att skriva en uppsats om bilderböcker inom ämnet socialpedagogik och socialt arbete. Faktum är att barnboken är ett väl erkänt verktyg för att lära barn moral och sociala koder (Chen, 2020). Barn kan också använda barnboken som ett redskap att utveckla sin egen identitet och sin egen position i samhället. Barn påbörjar ofta processen att forma sitt jag mellan 0–8 års ålder. Barnboken kan vara deras första möte med ämnen de har svårt att skaffa erfarenhet av i första hand. Barnboken kan också hjälpa barnet att sätta namn på något som barnet själv annars inte hade kunnat namnge (Pompper och Merskin, 2020).

Det är vid åtta månaders ålder som barn börjar kunna plocka vilka ord som bär mening i språk. De utgår från vilka ord som betonas och vilka ord som är frekvent återkommande och antar att dessa är viktigast (Krishnan & Johnson, 2014). Det går att säga att barn vid så tidig ålder alltså börjar bygga sitt *språkkapital*. Språkkapital är precis som det låter – ett kapital av språk. Att ha ett starkt kapital språkmässigt kan göra att en person har lättare att göra sig förstådd och förstå olika sammanhang. Det starka språkkapitalet gör inte bara att man har många ord utan också en förståelse för hur ord kan användas på olika sätt. Det starka språkkapitalet kan hjälpa en person gå in i olika roller för olika tillfällen. Ett svagt språkkapital kan däremot göra att en person har svårt att förstå andra och svårt att anpassa sitt språkbruk för specifika situationer (Svensson, 2019).

Det sägs att vi genom att läsa för våra barn bygger en grund för ett stort ordförråd. Detta för att barnet får höra fler ord än de ord vi vanligtvis använder. Vilka ord som läses har dock en stor betydelse för byggandet av språkkapitalet. Min undran är om bokens förmåga att utöka barns ordförråd också gör att barnets språkkapital blir färgat av stagnerade könsroller. Om det kan vara så att barns socialiseringsprocess blir begränsad av barnbokens snäva karaktärsutbud. Vygotskij (1995) menar att fantasier inte kan uppstå ur inget utan att de har sitt ursprung i något verkligt. Jag tänker därför att barn bygger vidare sina fantasier om sina framtida jag på de roller de stöter på i till exempel bilderböcker. Risken finns då att deras identitetsskapande blir färgat av bilderböckernas utbud av karaktärer. Gritter et al. citerar i sin artikel Judith Butler (1990) definition av kön (översättning av gender) som en upprepning av handlande inom snava ramar som stagnerat över en lång tid så att de uppfattas som naturliga (Gritter et al., 2017, s. 571). Bilderboken kanske har en nyckelroll i varför dessa ramar förändras så långsamt. Påståendet grundar sig i att bilderböckerna, som är underlag för denna studie, är publicerade så tidigt som 1940-talet.

Bilderböckernas del i socialiseringsprocessen kan vara att skapa en gemensam referensram för barn att skapa gemensamma erfarenheter av vad som förväntas av olika könsidentiteter.

Tobias Hübinette beskriver, i podcasten Osvenskheter, det som att de som kommit till Sverige som småbarn och tagit del av barnböcker och barnprogram på svenska har lättare att ta sig in i det svenska samhället för att de har något gemensamt med de andra barn de växer upp med till skillnad till de som kommer till Sverige efter tonåren då de har tagit del av en annan barndomskultur än de jämnåriga (Han, 2020).

Madsen (2001) skriver att det blivit en förskjutning i socialpedagogiken. Att den blivit alltmer offensiv och har flyttat ut från institutionen och in i vardagen. Socialpedagogiken har flyttat

fokus från att fixa det som är trasigt till att förebygga att saker faller sönder. Madsen (2001) skriver att socialpedagogiken kan användas som ett verktyg för att skapa integration in i ett samhälle. Att vi genom pedagogiska handlingar bildar ett gemensamt sätt att socialisera på. *Bildning* är ett av socialpedagogikens kanske både viktigaste och svåraste begrepp. Jag tror inte jag har träffat någon inom det sociala arbetet eller under min utbildning som har velat prata om sitt arbete som att de utbildar klienter eller brukare. Ser vi på bildning som en livslång process vi alla konstant går igenom kanske vi är mer benägna att se på socialpedagogiken som en del av denna bildande process. Madsen (2001) skriver om relationen mellan just bildning och integration att dessa två går hand i hand. Kort beskriver Madsen integrationsarbetet som ett relationsorienterat arbete där den enskilda individen är i fokus och ska knytas ihop med människor runt omkring. I detta arbete blir bildningens fokus viktigt då det antingen handlar om att ombilda en människa eller ombilda en miljö.

I denna bildningsprocess går det att säga att bilderboken tar rollen som lärare och barnet rollen som den som ska integreras in i ett samhälle. Det är alltså inte med syfte att förändra bilderböckernas utbud som studien är skriven utan för att medvetengöra om värdeladdningen av begrepp kopplade till könsidentitet som bilderböcker bidrar till. Detta för att de som arbetar inom det offentliga, där socialarbetaren, ingår har ett juridiskt uppdrag i att använda ett vårdat, enkelt och begripligt språk (SFS 2009:600). Detta går att tolka som att det finns ett rätt sätt att använda språk inom offentlig förvaltning. Att beakta är dock att individers förhållande till språk är olika utifrån tidigare erfarenheter. Därför behöver socialarbetaren medvetengöra sig om individens relation till språket.

Den sociala konstruktionen av denna studie

I och med att studien har en socialkonstruktivistisk ingång anser jag att det är lämpligt att yttra några ord om den personliga utgångspunkten för mig som författare.

De feministiska aspekterna som är att beakta kan summeras i detta citat från *Att göra kön*

Kvinnor har ofta mer ansvar är makt (Thomsson och Elvin-Nowak, 2003, s. 35).

Thomsson och Elvin-Nowak (2003) skriver i sin bok att det är på grund av att barn reproducerar den bild kön de blir matade med genom den kultur de konsumerar som könsroller förändras så långsamt. När ett barn identifierar sig med ett kön anammar de alltså det beteende som de kopplar samman med könet. Detta satt i större en större kontext bildar och ombildar de strukturer som formar uppväxtvillkoren. På så vis vid hålls det patriarkala könsmaktsystemet. Och vi fortsätter skapa en maktfördelning där män är högre aktade och bekräftade än kvinnor. Att som kvinna leva i ett patriarkat innebär att en har mindre att säga till om, färre möjligheter och behöver kämpa lite hårdare än män för samma position i arbetslivet till exempel (Thomsson & Nowak, 2003).

Det är i detta mitt kritiska förhållningsätt till både bilderböcker och barnböcker i stort har sin utgångspunkt. Om bilderböcker endast reproducerar tidigare könsroller så kommer de barn som läser dessa indoktrineras i de könsrollerna. Min utgångspunkt blir därför att istället för att vi fostrar barn som får en annan utgångspunkt än oss själva fostrar vi barn som först får lära sig samma gamla normer som vi redan förkastat för att sedan behöva lära sig att dessa normer är

fel och sedan också lära sig vad som är rätt mycket snabbare än vi i tidigare generationer behövt göra.

Kön eller Genus

Hur kommer det sig att begreppet kön är valt över genus. Återigen finns svaret i det socialkonstruktivistiska perspektivet denna studie håller. Min uppfattning av kön är att det är något som vi skapar gemensamt. Att vi förhåller oss till kön utifrån normer och strukturer i samhället. Vi könar saker och beteenden och utifrån hur vi förhåller oss till detta utvecklar vi vår egen könsidentitet.

Begreppet att köna något är enkelt förklarat att vi tillskriver vissa saker flickigt eller pojkigt. Det går att dra det så långt att vi endast tillskrivit vissa kroppar vissa könsidentiteter och att det vi ser som biologiska kön går att frikoppla det som är vårt sociala kön.

Genus används inte i studien då jag som författare upplever att alla aspekter av kön är konstruerade och inte bara det som i genusteori kallas socialt kön.

Syfte och frågeställningar

Studiens syfte är att analysera reproduktionen av könsroller i bilderböcker. Detta genom att granska vilka möjligheter karaktärer i bilderböcker erbjuds utifrån kön och om författarens könsidentitet inverkar på detta.

Analysen är genomförd med dessa frågor i fokus

Fokusfrågor

1. På vilka sätt beskrivs flickor och pojkar i bilderböckerna?
2. Vilken inverkan har kön på vilka aktiviteter som erbjuds karaktärerna i en bilderbok?
3. Vilka allmängiltiga sanningar går att finna om kön i de granskade böckerna?

Tidigare forskning

I kommande kapitel kommer jag gå igenom den litteratur jag funnit relevant för min studie. Under rubriken *Från sägen till saga* läggs en grund för att förstå barnboken ur ett historiskt perspektiv. Jag kommer sedan skriva om vad forskningen säger om barnbokens förmåga att lära ut och vad som kan påverka om barn lär sig eller inte från bilderböckerna. Om detta går att läsa under rubrikerna *Den Lärande Barnboken* och *Barns förförståelse av kön försvårar för barnbokens strävan mot friare normer*. Jag kommer sedan presentera viss statistik som betonar barnboken som återgivare av normer under rubriken *Barnbokens baksida*. Innan en sammanfattning av kapitlet kommer jag presentera hur forskningen ser på utvecklingen av barnbokens könsroller under rubriken *börjar det ljusna*. I den tidigare forskningen kommer barnbokens roll i reproducerandet av fler kategorier än kön presenteras. Detta är inte för att frångå studiens syfte utan ytterligare poängtera barnbokens makt över barns ingång till samhället och vilka förutsättningar de har till att bilda sina uppfattningar av världen. Det är också för att stärka förståelsen för att barnboken har en tradition av att vara normbärare och av att användas för att förmedla goda värderingar enligt rådande samhällskontext. Jag har med den forskning jag valt att ta med i studien velat förmedla barns utveckling och hur barnboken kan influera denna.

Från sägen till saga

Jones (2015) presenterar en historisk genomgång av barnbokens ursprung i europeiska folksägner. Historiskt var sägner inte alls till för barn utan för att folkbilda vuxna. Förändringen kom efter att bröderna Grimms sagor givits ut i censurerat format och där efter utvecklas sagorna till både underhållning och ett karaktärsdanande medium för barn. Pompper och Merskin (2020) skriver att den första bilderboken kom 1657 av Johan Amos Comenius som uppfattat att barn hade lättare att hålla intresset när det fanns bilder att fokusera på. Bilderboken hade färgglada bilder och utvecklingen till den bilderbok vi känner idag tog fart under de sena 1800-talet. Under det tidiga 1900-talet porträtterades barn i böcker ofta som naiva och lättlurade, som behövde skydd och en övervakare. Denna bild har under det senaste århundradet ersatts av nyfikna barn som behöver utrymme att utforska (Pompper och Merskin, 2020). Även Goodhead (2018) gör en historisk tillbakablick på folksagan men då med Sub-Saharisk tradition i fokus. Där har folksagan haft ett multiuttryck i både rörelse och ord och detta medium har haft svårare att ta sig in i den afrikanske populärkulturen än den europeiska folksagan. Goodhead (2018) argumenterar för att detta kan bero på att den europeiska folksagan blivit upplöskad av till exempel Disney och blivit klassiker på nytt. I den traditionella berättartraditionen i Sub-Sahara var barnet en aktiv deltagare i historiens utveckling. Det är till detta aktiva deltagande Goodhead (2018) menar att det har blivit svårt att motivera barn till då det finns så mycket snabbare och mer lättillgängliga stimuli i film och datorspel. Goodhead pekar på att Disney, bland andra, har introducerat den europeiska folksagan i dessa medier i modernare tappningar och att den Sub-Sahariska folksagan förblivit i det traditionella mediet. Både Jones (2015) och Goodhead (2018) skriver om hur sagorna har använts för att exemplifiera önskat och oönskat beteende hos flickor och pojkar. Även Kos-Lajtman och Slunjski (2017) skriver fram inverkan traditionella folksägner har haft på barnbokslitteraturen i Kroatien. De har granskat förändringen som skett i vad barnböcker handlar om och hur populärkulturen påverkat utvecklingen. I och med populärkulturens snabba svängningar så

krävs det barnböcker som lyckas tränga igenom massan. Jones (2015) studie är centrerad kring Tingelings förändrade status i JM Barries *Peter Pan*. I Barries original är hon ställd i kontrast till Wendy som är porträtterad som den perfekta kvinnan enligt viktoriaiska mått mätt. Tingeling däremot är mer lik arbetarklassen med vulgärt språk, provokativ klädsel och emotionellt drivet beteende. I Barries original blir Tingeling lämnad av Peter Pan och hennes avvikande från normen skrivs inte fram som något negativt medan Tingeling i Disneys mer moderna tappning blir mer hyllad för sitt avvikande från normen. Dock, skriver Jones (2015), finns det fortfarande mycket problematiskt med den nyare tolkningen av Tingeling, hon behöver till exempel fortfarande Peter Pan för att tolka det hon säger och hon och Wendy framställs fortfarande som motsatser. Goodhead (2018) har i sin studie flera syften. Även om det förs fram kritik mot den reproduktion traditionella sagor har gällande könsroller så skriver Goodhead också fram behovet av att traditionella sagor bevaras och anpassas sig för att locka till nya läsare för att det kulturella arvet inte ska gå förlorat. Goodhead använder sig av två tolkningar av samma ursprungshistoria, den om den viljestarka/olydiga flickan. De båda tolkningarna visar gemensamt vilken potential som folksagor har att föra vidare traditioner och bevara ett kulturarv men också att skapa gemenskap och förmedla hopp och förändring.

Den lärande barnboken

1990 introducerades koncepten *Spegel (Mirror)* och *Fönster (Window)* av Rudine Sims Bishop i diskussionen kring lärande barnböcker. Begreppen syftar till att definiera två typer av barnböcker. Det finns en typ av barnböcker som speglar barns upplevelser, där barnet kan få läsa om de som barnet själv identifierar sig med. Den andra typen agerar som fönster in i en värld där barn kan få läsa något de själv inte kan få uppleva och om andra som de inte identifierar sig med (Aronson et. al 2018).

Aronson et. al (2018) presenterar i sitt resultat efter en granskning av fönsterböcker dessa böcker fortfarande tenderar utgå från att vithet är norm och skriver fram andra kulturer i relation till den vita kulturen. De har också uppmärksammat att även böcker som utger sig för att handla om icke-vita karaktärer har övergripande vita karaktärer. Aronson et. al (2018) skriver att detta riskerar resultera i att istället för att skapa förståelse och kunskap kring olika identiteter och kulturer erbjuder en vit tolkning eller ett vitt förhållningssätt till dessa. Detta riskerar att ytterligare stärka vithet som norm och andra kulturer som avvikande (Aronson et. al 2018).

DePalma (2016) argumenterar för det samma gällande könsidentiteter i barnböcker. Att böcker som syftar till att bringa kunskap kring en icke normativ levnadsstil riskerar förstärka det normavvikande istället för att bredda normen. DePalmas artikel inleds med barnboksexemplet *And Tango makes Three* där författarna skrivit en bok om två manliga pingviner som blir föräldrar. DePalma lyfter att trots att det inte står utskrivet i boken hur pingvinerna själva definierar deras förhållande har de kategoriserats som homosexuella föräldrar. Boken diskuteras därför som en bok som hyllar just denna föräldraform. DePalma lyfter också att det finns tabubelagda ämnen som skulle kunna lyftas i diskussionen kring samma barnbok, som är relevanta för barn, till exempel skilsmässa, som utlämnas och därför får förstärkt tabustatus.

Att läsa tillsammans främjar *literacy* hos barnet och kan öka barnets lust att lära sig. *Literacy* är ett begrepp bredare än läsförståelse. Att besitta *Literacy* är att ha bemästrat ett ämne.

Den direkta översättningen av *Literacy* är läs- och skrivförståelse. Begreppet innehåller så mycket mer. UNESCO definierar begreppet så här

Literacy is the ability to identify, understand, interpret, create, communicate and compute, using printed and written materials associated with varying contexts
(Unesco, 2003, s.13).

Det handlar alltså inte endast om att förstå det skrivna ordet utan om förmågan att begripa och kunna förklara hela betydelsen av ett ämne.

Gritter et al. (2017) är fokus i skolan på att mäta barns literacy inom läs- utifrån det skrivna ordet och inte så mycket mer än så. Detta gör att pojkar riskerar förlora intresset i att läsa för att den normativa bilden av *literacy* inte matchar den form som pojkar ägnar sig åt. Pojkars berättande kan ta form i lekar i berg och i matcher på fotbollsplan. Gritter et al. menar att eftersom fokus inte ligger på denna form av berättande blir pojkar inte heller lockade till att läsa andra former av berättelser.

Barn börjar forma sin identitet någonstans mellan det att de föds och åtta års ålder. De böckerna som vuxna under den här perioden väljer att läsa med barn har alltså risk/möjlighet att bli ett stort inflytande över barnets formande av identitet. Aron et al. (2018) presenterar resultat från en tidigare studie som visat på att när karaktärer i barnböcker är illustrerade på olika sätt, olika ras, funktionsvariationer och könsidentitet, kan detta främja inkluderande värderingar hos barn. Men endast om karaktärerna i barnboken också gör sådant som barnet själv kan relatera till. Pompper och Merskin (2020) poängterar att barn under sitt andra levnads år börjar kategorisera människor genom kön eller ras och vid fjärde levnads året har de format stereotyper för förväntat beteende och egenskaper hos till exempel kön eller ras.

Stereotyper hjälper oss navigera i en värld full med intryck och behövs för att underlätta för hjärnan. I barnböcker kan barn få med sig stereotyper kring kön som kan hindra dem att utforska delar av sin identitet som de inte förknippar med lämpligt beteende för sitt kön. En farlig stereotyp som Pompper och Merskin presenterar är *pojkar agerar och flickor infinner sig (boys act and girls appear (s.1139))*. De skriver att barnböcker även tillskriver pojkar en framåtanda och en aggression som fortsätter ge liv åt frasen *boys will be boys*. En fras som i stället för att kräva ansvar och empati hos pojkar lägger krav på förståelse och anpassning hos flickor (Pompper och Merskin, 2020).

Gritter et al. (2017) för fram argumentet att barnböcker, precis som andra konstuttryck, måste förhålla sig till aktuella kulturella värderingar – antingen genom motstånd eller genom reproduktion av dessa. De menar att barnböcker är kulturella konstverk som kan användas som verktyg inom kritisk pedagogik -att barn genom guidning från vuxna kan träna upp sin kritiska förmåga genom att konsumera barnböcker. Aronson et al. (2019) presenterar två begrepp, introducerade av Sims, *Kors-kulturella barnböcker (cross-Culture (s. 169))* och smältkittelböcker (*melting pot books (s. 169))* där det förstnämnda används för att introducera möten mellan personer med olika kulturer och det andra används gällande böcker som har med människor med olika hudfärg men som annars har samma kulturella uttryck. Där den första

typen av böcker, som framför allt publicerades i USA i samband med uppbrottet från rassegregeringen, fokuserar på att människor kan mötas trots skillnader och erkänner skillnader i olika kulturer och den andra motsätter sig att det skulle vara skillnad och i stället, outtalat, klär på vithetsnormen olika förklädnader.

Hill och Bartow Jacobs (2019) lägger också fram argumentet att barn behöver konkreta fakta att förhålla sig till när de ska utveckla sitt förstående av kön. Att bara prata om hur det skulle kunna vara blir för abstrakt för barn. De behöver förebilder och tydliga exempel att utgå ifrån om de ska lära om tidigare inlärd stereotypa bilder. Här kan en bilderbok som då visar flera olika sätt att uttrycka könsidentitet vara ett behjälpligt verktyg. En bilderbok under en högläsningstund erbjuder både visuella och ljudliga upplevelser och ger då barnet flera ingångar till berättelsen. Aronson et al. (2019) lägger också fram vikten att diskutera inte bara att en viss grupp finns med i barnboken utan att det också handlar om hur gruppen framställs i barnboken. Studien problematiserar kring att vissa grupper endast framställs i kontrast till *normen*. Att vissa grupper exotifieras och att det snarare är en vit tolkning av till exempel svart kultur som presenteras än den faktiska svarta kulturen. Barnboken riskerar alltså befästa rasistiska strukturer hellre än att bryta upp dem. Goodhead (2018) skriver att författare som skriver om karaktärer av annat kön eller annan ras än de själva riskerar att reproducera stereotyper om dessa karaktärer. Detta för att de kanske inte är medvetna om de strukturer eller normer som förtrycker karaktären utan ser det som den naturliga ordningen.

DePalma (2016) har granskat vilken möjlighet böcker har att bidra till att förändra attityder kring Queer-ämnen bland skolungdomar genom att granska hur Queer-litteratur har använts i skolan och hur diskussionerna efter Queer-litteraturläsning har låtit. DePalma (2016) lyfter i sin studie problematiken kring att barnböcker som lyfter specifika ämnen riskerar bidra till att befästa skadliga normer hos barn hellre än att motverka dem. Genom vilka ämnen som lyfts i barnböcker kan den hierarki som finns i samhället befästas. Det normala behöver inte diskuteras, det som diskuteras blir "anomalt" och det som inte lyfts fortsätter ses som obskyrt.

DePalma (2016) lyfter också att böcker som moraliserar över de ämnen de lyfter ofta tycks missa sitt mål. Boken upplevs i stället tråkig och tung medan böcker som endast har med t.ex. homosexuella föräldrar i förbifarten lyckas bättre med att skapa samtal om normer. Chen (2020) diskuterar böckers möjlighet att utveckla god moral hos barn utifrån barnboken *The Road*. Chen presenterar idéer kring att författaren genom att använda sig av "good guy/bad guy"-metoden i sin bok kan tydliggöra värderingar som avgör om en person är god eller ond och på så sätt på ett effektivt sätt locka barn till att vilja bete sig som *the good guy* och reproducera god moral i sin vardag (Chen, 2020).

Barns förförståelse av kön försvårar för barnbokens strävan mot friare normer

Hill & Bartow Jacobs (2020) presenterar en studie med ansats att besvara vilka bevis som barn har för sitt tillskrivande av kön till könlösa karaktärer i barnböcker. Studien visar att även de karaktärer som saknar könsidentitet blir könade av barn. Detta kan till exempel vara böcker som inte har kön angivet i text. Barn undersöker i stället bilderna för att hitta ledtrådar på vilket kön karaktären kan ha. Även i de avseenden som det är oklart om författaren avsett att karaktären ska ha ett kön eller inte förlitar sig barn på erfarenheter från förr och kan ge karaktären kön utifrån det. Barnen i studien har till exempel namngivit ögonfransar som ett

bevis för att karaktären är flicka och att en karaktär som är på upptäcktsresa är manlig för att fler män arbetar med det, men barnet medger att det också finns få kvinnor inom fältet. Barnen i studien har använt sig av samma bevis för att kategorisera karaktärerna enligt kön vare sig de är mänskliga eller icke-mänskliga karaktärer. Pompper och Merskin (2020) skriver om det faktum att stereotyper ofta kan underlätta för hjärnan i arbetet att navigera i en informationstät värld. Även barn använder sig av stereotyper för att kategorisera världen de håller på att ge sig in i, inte bara genom att skapa egna kategorier utan även genom att anamma de kategorierna producerade i och av massmedia. Dessutom följer barn trenden, som resten av samhället, att oftare använda maskulina pronomen för att köna sin omgivning. Ett problem som Gritter et al. (2017) lyfter är att pojkar i lägre grad än flickor identifierar sig som *läsare*. Detta resulterar också i att flickor presterar bättre i test som syftar till att värdera läsförmågan hos pojkar och flickor. Författarna argumenterar dock för att pojkars literacy är lika utvecklad och att pojkar besitter stark kompetens inom att förstå och förklara olika ämnen men att mätningarna är för snäva i sin utformning och därför missar att fånga in pojkarnas kunskaper och att det är utifrån negativa upplevelser av mätningar som pojkar tappar intresset av att läsa och skriva. Aronson et al. (2018) skriver även att på grund av underrepresentation av personer med annan hudfärg än vit riskerar barn som inte identifierar sig med vita barn att inte utveckla sin *literacy*. Det finns studier som visar att barn har lättare att komma ihåg handling och karaktärsbeskrivningar när karaktärerna är några de själva kan identifiera sig med (Aronson et al., 2019).

Barnbokens baksida

Goodhead (2018) skriver att berättandetraditionen historiskt har använts för att skapa samhörighet inom samhällen och för att varna för att ta sig utanför samhället. Denna tradition lever till viss del kvar i berättartraditionen. Goodhead skriver om att dessa berättelser och karaktärsbeskrivningar gör att det kan ta längre tid att skapa ett mer jämställt samhälle då historierna kan cirkulera kring hur dåligt det går för flickor som gör uppror mot familjen och att detta gör att flickor lär sig att förbli goda döttrar hellre är egna personer.

Pompper och Merskin (2020) skriver om att barnboken i många fall reproducerar bilden av att pojkar agerar och flickor stöttar, tar hand om och kontrollerar pojkar. Även Lynch (2016) ser att pojkar i barnböcker får leva ut mer spännande aktiviteter och använder detta som teori till varför både barn och pedagoger i studien genomförd på förskolor väljer att läsa om pojkar framför flickor. Även Hill och Bartow Jacobs (2019) drar, genom en genomgång av forskningsfältet, slutsatsen att flickor sällan är huvudkaraktärer i bilderbokens narrativ och att pojkar får göra mer och fler spännande äventyr än flickor i bilderböcker. Dock poängterar Hill och Bartow Jacobs att väldigt få av dessa studier undersöker hur bilderbokens mottagare förhåller sig till, eller reflekterar över, de angivna könen. Pompper och Merskin (2020) argumenterar för att barn helst vill läsa om karaktärer som de kan identifiera sig med vilket gör att flickor hellre läser böcker om flickor som tar hand om pojkar än om pojkar som gör spännande saker och på så vis lär de sig agera som flickor i barnböcker. I Lynch studie (2016) tyder dock resultatet på att både pojkar och flickor väljer att läsa om pojkar. Lynch har analyserat böcker från lästunder på förskolor och där har 21% av huvudkaraktärerna varit flickor jämfört med 58% som varit pojkar. Studien har också visat att även pedagogerna har tenderat välja böcker med pojkar i huvudrollen. Lynch (2016) presenterar i sin artikel resultatet från en studie genomförd i USA. En granskning av 5618 barnböcker, publicerade mellan 1990

och 2000, visar en tydlig skevhet i representationen mellan pojkar och flickor. Tydligast är det när huvudkaraktären är ett djur – då är det 23,2% pojkar och endast 7,5% flickor. Även i Sverige finns en bias till en överrepresentation av pojkar i barnböcker. Under en tio-årsperiod, 2005–2015, har pojkar dominerat bilderböcker enligt Svenska Barnboksintitutet. Och i de fall där karaktärerna inte har definierade kön tenderar ändå läsaren att koda dessa som pojkar. Mannen ses fortfarande som den mänskliga normen och detta gör att flickor riskera ha ännu svårare att finna sig själva i barnböcker (Lynch, 2015).

Barnböcker skriver inte bara fram stereotyper kring kön eller ras utan det finns också en hel del förväntade roller utifrån karaktärens ålder. I barnböcker från USA skrivs ofta äldre fram som en betungande del av familjen. De bidrar inte till utvecklingen av handlingen utan är snarare på plats som ett hinder (Pompper och Merskin, 2020).

I undersökningar av representation av olika raser i barnböcker i USA blir det tydligt att barnbokslitteraturen är vit. Mätningar gjorda på 60-talet visar att det på 5206 barnböcker endast var 6,7% som innehöll en karaktär av annan än vit hudfärg. Den siffran under 10-talet har endast ökat till 14,6% så barnböcker fortsätter representera vithet som norm, trots att samhället ser väldigt annorlunda ut (Aronson et al, 2018).

Kanske börjar det ljusna?

Kos-Lajtmán och Slunjski (2017) presenterar en analys gjord på 10 kroatiska böcker för barn och unga utgivna mellan 1976–2012. De har identifierat flera kvinnliga karaktärer i böcker publicerade under 2000-talet som inte betar sig som rådande samhällsnorm dikterar. Ett exempel de presenterar är en mormor som inte konfirmerat till den stereotypa mormorsrollen utan har jeans och färgat hår. De ser också att i barnbokens värld finns böcker som presenterar en förändrad familjedynamik där mamman står för familjeförsörjningen och pappan tar hand om hemmet.

Så vad är sagt?

Den tidigare forskningen presenterar en tydlig bild av barnboken som förmedlare av sociala koder. Flera studier pekar på att barnböcker reproducerar förenklade eller ensidiga bilder av det som inte upplevs som normativt i den samhälleliga diskursen. Det finns också exempel på barnböcker breddat diskursen av vad som är norm. De exempel som den tidigare forskningen enats om som gynnsamma är de barnböcker som utan att moralisera och genom att på ett okommenterat sätt inkluderar icke normativ sexualitet eller kulturella yttringar.

Begrepp som den tidigare forskningen presenterats som kommer användas vidare i studien är främst fönster- och spegelböcker. Detta för att hjälpa till med kategoriseringen av böckerna inför analysen.

Teori

Diskurs

Det finns olika sätt att se på vad en diskurs är och hur diskurser tar form. Ordet diskurs kan både användas för att beskriva en särskild debatt och formen på hur ett visst ämne skrivs fram. Att vi tillsammans skapar innehållet i ett ord är en viktig utgångspunkt i denna uppsats. Att det

inte finns en bestående kärna i ett ord utan att betydelse och mening utvecklas allt eftersom samhället förändras. Denna utveckling kan ske på individnivå, regionalt eller globalt. Detta sätt att se på språk tar avstamp ur det socialkonstruktivistiska perspektivet. Språket ses som ett viktigt redskap i perspektivet. Detta för det finns en pluralistisk verklighetssyn och språket är ett viktigt verktyg för att skapa förståelse om vår egen och våra medmänniskors verklighet (Säljö, 2014).

Socialkonstruktivismen

Att denna kritiska analys har ett socialkonstruktivistiskt perspektiv innebär att studiens utgångspunkt är att bilderböckerna bidrar med erfarenheter som barn sedan blir influerade av under sitt identitetsskapande. Den grundläggande tanken är att böcker blir speglar eller fönster för barnen att utveckla sina könsidentiteter med.

Kritisk Diskurs Analys

För att analysera böckerna har jag använt mig av den Kritiska Diskursanalysen. Ett ytterligare dilemma som är aktuellt i studien är att den kan uppfattas lägga skuld på författarna till bilderböckerna som analyserats. Detta är inte syftet med studien. Fairclough (1985) skriver fram *kritisk diskursanalys* som en kritik mot tidigare *diskursanalyser* just för att de kan tendera vara mål-styrda utifrån den som är drivande i samtalet eller aktionen. Att det i analysen kan tyckas verka som den som analyseras gör medvetet förtryckande uttryck eller aktioner. Dock är detta snarare ett fall av att författarna skriver sina böcker enskilt och inte med tanke på att de bygger ett bibliotek tillsammans med sina författarkollegor. Dessutom har jag inte utrymme att i denna studie fördjupa mig i författarnas uppväxta villkor och kan därför inte uttala mig kring de normer och strukturer som format dem. Nej, detta är inte en studie för att lägga skuld på enskilda författare utan en studie för att belysa en norm i barnbokslitteraturen.

Nedan följer en lista med definitioner av för studien bärande begrepp definierade av Fairclough (1985).

Mikro- och Makronivå

Fairclough (1985) beskriver den kritiska diskursanalysen som ett verktyg för att ta reda på hur samhälleliga strukturer påverka den individuella interaktionen. Makrostrukturer är sådant som lagar och riktlinjer i samhället.

För att exemplifiera begreppen kommer jag använda mig av två begrepp som just nu genomgår en global förändring i värdeladdning, Man och Kvinna. I Sverige pågår ett förändringsarbete inom vård- och omsorgsinstanserna där användandet av begreppen man och kvinna ses över. Detta för att begreppen nu anses för begränsande i sitt innehåll då diskursen kring vilka könsidentiteter som har vilka biologiska funktioner har skiftat. Ett tydligt exempel på att något händer med diskursen om kön är när ordet **Hen** kom in i Svenska Akademiens Ordlista. Att behovet att namnge en tredje könsidentitet ansågs så stort att ordet erkändes som svenskt (Svenskadagbladet, 2014) Denna förändring skapar konflikter då förändringen på Makronivå inte ligger i fas med den diskurs som sker på mikronivå. Detta gör att individer på mikronivå, alltså individ till individ, behöver ta ställning till att agera med eller emot förändringarna på Makronivå.

Ideological discursive formations (IDF)

Inom kontexter bildas gemensamma sätt att samtala kring olika ämnen. Diskurser som formas av ideologiska värderingar och det som antas vara sant i sagd kontext. Vad en IDF innehåller identifieras genom att genom granskning finna Allmängiltiga sanningar, lexikaliseringar och Background knowledg (Fairclough, 1985).

Som i diskursen kring vad som är man och kvinna. Det finns olika sätt att samtala om detta inom olika arenor. Möts två personer som kommer från olika sammanhang och har olika sätt att se på vad begreppen innebär blir det lätt att identifiera vad de båda personerna har för laddning i begreppen.

T.ex. om en person som ser det som sant att det bara finns två kön och en person som ser kön som ett spektrum där könsidentitet är något flytande. I dessa personers samtal kommer ett antal sanningar krocka med varandra. Men samtalar två personer som är rörande överens så kan en analys behöva göras för att uppmärksamma vilka laddningar begreppen har. Fairclough (1985) skriver fram den kritiska diskursanalysen som ett verktyg för att ta sig förbi det som antas vara en sanning i en IDF genom att ifrågasätta det som uppfattas som allmängiltigt sant.

Allmängiltig sanning (Common sense)

Den allmängiltiga sanningen bestäms utifrån hur diskursen är formad. Inom en diskurs kan något skrivas fram som helt sant medan det inom en annan diskurs kan finnas en helt annan sanning (Fairclough, 1985). Som i laddningen av begreppen man och kvinna där det just nu sker konflikter mellan flera olika IDF. I konflikterna är det lätt att se att begreppen är laddade med värden. Men inom en IDF där det råder konsensus kan det vara klurigare att identifiera en allmängiltig sanning. I diskurser om vad man och kvinna betyder kan man då till exempel byta plats på begreppen och se vad som skulle hända med texten. Eller som i informationen om livmoderhalscancer som går att finna på 1177s hemsida där begreppen saknas helt.

“Cancer i livmoderhalsen innebär att det har bildats en cancertumör i den nedre delen av livmodern. Det beror ofta på ett virus. De flesta som får livmoderhalscancer är 30–40 år eller över 70 år. Det går oftast att få behandling som tar bort sjukdomen.” (1177, 2021).

Här står inte definierat vilka som bär livmoder eller att bara en viss grupp skulle drabbas av livmoderhalscancer. Skulle begreppet kvinna stå med vilket vissa anser att det ska göra i sjukdomsbeskrivningar som traditionellt drabbat kvinnor hade informationen laddats med ett helt annat värde där den allmängiltiga sanningen blir att du måste vara kvinna för att ha livmoder vilket inte är en sanning inom den diskursen vård- och omsorgsinstitutionen för men inom andra kretsar tas det för en sanning.

Lexikalisering

Språket har en stor roll i hur vi förstår och kan förklara vårt samhälle. I språket finns det en *utpekande funktion*. Detta innebär att det viktiga inte bara belyses genom att någon pekar på det och säger “detta är viktigt” utan också genom språkets semiotiska funktion. Semiotik berör inte bara det faktiska ordet utan även hur den icke verbala kommunikationen som finns runt ett ord. Som i exemplet ovan med ord som man och kvinna betyder det att man blir laddad med fler värden och synonymer än det som står i ordboken. Ordet Man blir laddat med budskap och mening genom hur de används (Säljö, 2014). Därför får många av oss upp en bild i huvudet

när vi hör en *manlig man* och *manhaftig kvinna* eller *busig flicka* och *busig pojke*. Fairclough (1985) beskriver det som att vi bär med oss olika lexikon och att vi behöver vara överens med de vi samtalar om en gemensam tolkning av orden för att ha en jämställd interaktion. Lexikalisering sker både globalt, regionalt och inom kulturer, klasser osv. Detta gör att två som deltar i samma språkliga utbyte kan ta med sig skilda saker på grund av den relation de har till orden som används (Fairclough, 1985).

Background Knowledg (BKG)

Hur vi tolkar ord som Man och Kvinna beror vilken erfarenhet vi har med oss. Detta kan vara egenupplevd erfarenhet eller erfarenhet vi har skaffat oss genom andras berättelser (Fairclough, 1985). Eftersom vi ingår i snarlika kontexter har vi ofta samma ingångar till ord men när utveckling av begrepp sker inom en diskurs blir det lätt att identifiera erfarenheter som gör att begreppen tolkas olika. Därför finns det de som är helt säkra på att det bara finns man och kvinna, att detta betyder samma biologiskt och socialt och det finns inga nyanser i det. Sedan finns det de som har andra erfarenheter som är helt säkra på att det finns man, kvinna och ett spektrum där emellan och de som befinner sig helt utanför detta spektrum. Där det finns ett behov att skilja på biologi och sociala koncept.

Den sociala ordningen (Ordeliness)

Den sociala ordningen kan vara svår att sätta fingret på utan att först ifrågasätta den allmängiltiga sanningen i en interaktion. Utan konflikter finns det sällan anledning att ifrågasätta om något i interaktionen behöver förändras. När ett ifrågasättande av den allmängiltiga sanningen sker går det att identifiera mönster i den sociala ordningen (Fairclough, 1985). Det kan till exempel vara i fraser som "Damerna först" eller "Riktiga kvinnor har kurvor". Det första uttrycket används ofta i sammanhang där någon öppnar en dörr för någon annan. Inte allt för sällan mellan två individer som inte känner varandra. Uttrycket ger alltså uttryck för att det i ett första möte ska kunna gå att identifiera vem som är dam och vem som inte är det. Uttrycket ger också uttryck för att damer ska ha förtur. Det andra uttrycket ger uttryck för att det finns en hierarki inom könet kvinna där vissa kvinnor är mer på riktigt än andra och på så vis också att vissa kvinnor har förtur framför andra kvinnor till att definiera kvinnlighet.

Om allt är individuellt varför upplever vi samma?

Det kan uppfattas motsägelsefullt att både påstå att vi inte upplever samhället likadant utan att vi upplever det utifrån våra tidigare erfarenheter och samtidigt tillskriva bilderböcker förmågan att inverka på barns identitetsskapande.

Ett sätt att bemöta den kritiken är genom Vygotskij förklaring om hur vår fantasi och kreativitet utvecklas. Vygotskij (1995) skriver om att vi genom nya intryck kan bygga vidare vår kreativitet. Vygotskij binder ihop kreativiteten och fantasin i en process där vi genom bildning kan utveckla vår fantasi. Vygotskij motsätter sig alltså idén om att fantasi är något barnsligt flummeri utan påstår i stället att barn är ganska dåliga på att fantisera och att det är genom vidgade erfarenheter vi människor hittar saker att bygga våra fantasier på.

Detta kan innebära att barn som bara blir matade med böcker om flickor som gör hushållsarbete och pojkar som gör äventyr blir begränsade i hur långt de sedan kan utveckla sina fantasier om sin egen identitet utifrån vilka karaktärer de identifierar sig med.

Metod

Vad är bilderbok och vad är barnbok?

Anledningen till att jag använder begreppet bilderbok i min studie är på grund av att det är en kategorisering som görs av publicerande bokbolag i Sverige. Kategorin definieras så här *Bilderboken vänder sig oftast till barn upp till sex år. Minst hälften av en bilderbok utgörs av bilder, som är jämnt fördelade. Vissa bilderböcker är åldersöverskridande* (Barnboksinstitutet, 2021, s. 2). Barnböcker delas alltså in i flera olika kategorier. Av den forskning jag tagit del av har inte författarna gjort en tydligare avgränsning än att det är barnböcker som studerats och därför har den bredare kategorin används när det kommer till tidigare forskning samt inledning där jag förlitar mig till stor del av tidigare forskning för att förstärka mina argument för studien.

Val av metod

Valet att göra en Kritisk Diskursanalys kan göras tydligt genom detta citat

Av föreställningen att den sociala världen utvecklas genom motsägelser, såväl diskursivt som materiellt, följer att det är viktigt att avslöja de nya utvecklingstendenserna för att erhålla sann kunskap om den sociala världen (Kvale och Brinkmann, 2014, s.273).

Kvale och Brinkmann (2014) skriver vidare att diskursanalysen är ett verktyg inte för att diskutera vad som egentligen menas utan för att ta reda på vad som ligger bakom det som sägs och vad det som sägs gör med oss. Att det blev just den kritisk diskursanalysen är utifrån jag är intresserad av att hur Marco- och Mikronivåerna påverkar varandra och hur detta ter sig i text. Fairclough (1985) presenterar just den kritiska diskursanalysen som en kritik mot att diskursanalyser ofta upplevs målstyrda och att fokus hamnar på att lägga skulden på någon för att det finns en ojämnhet i utrymmet i en diskurs eller en interaktion.

Urval

Jag har granskat bilderböckerna på en ”Top100-lista” över mest lånade bilderböcker på stadsbiblioteket i Göteborg (Stadsbiblioteket, 2020). Anledningen till att jag har gjort detta val beror på att jag är intresserad av om bilderböckerna påverkar på barns språkkapital och identitetsskapande och det är därför av vikt för mig att veta att böckerna faktiskt konsumeras av barn. Enligt statistik presenterad av *Kungliga biblioteket* gjordes ca 30 000 000 utlån av böcker av barn och unga (0–17 år) under 2019 i Sverige, ca 12,4 lån per person (Kungliga biblioteket, 2019).

Bortval

På den lista jag har valt att granska har det funnits bilderböcker som jag upplevt inte bidragit på något vis till diskursen av kön dessa har därför inte tagit del i analysen. Totalt är det tre böcker jag uteslutit på grund av att de bidrog till studien. Dessa är överstruken i bilaga 2. Ytterligare är att beakta att det finns 4 samlingsutgåvor på listan. En är medtagen trots att detta innebär att samma berättelse tar upp två platser. Detta gäller *Den där Emil* då berättelserna är omskrivna till ett samlingsverk och inte återges i sin helhet. Ett samlingsverk är struket i sin

helhet då alla tre berättelserna i samlingsverket finns med som fristående böcker och inga ändringar har gjorts i berättelserna i samlingsverket. Detta gäller *Tre berättelser om Pippi Långstrump*. Två samlingsverk har haft några berättelser med på listan och några som inte funnits självständiga på listan. Dessa har jag analyserat som om de berättelserna som inte varit med på listan har varit självständiga berättelser. Detta gäller *Alfons och kompisboken* och *Samlade sagor om underbara familjen kanin*. Totalt är det alltså 97 böcker som blivit lästa och sammanfattade inför studien.

Vidare har jag funderar över om det skulle vara aktuellt att ta bort fler böcker från listan då det vid första anblick inte funnits något som relaterat till mina fokusfrågor. Detta gäller till exempel *Bidde de då? : Sagan Mäster skräddare* av Pija Lindenbaum. Sagan beskriver inte någon av karaktärerna utan berör endast hur en man kommer och lämnar ett tyg till en mäster skräddare. Tyget skulle bli en väst men varje gång mannen kom tillbaka till skräddaren blev tyget bara bidde mindre och mindre och tillslut inte bidde någonting. Anledningen till att sagan är kvar i analysen är att mäster skräddare en kvinna och kunden en man. Boken står i kontrast till många andra bilderböcker på listan där det är mer vanligt att män arbetar och kvinnor söker service.

En bilderbok kommer sällan ensam

Något jag inte räknat med innan jag påbörjade min analys var att majoriteten av böcker tillhör en serie. Endast 25 böcker på listan är fristående från andra böcker på listan. Faktumet att t.ex. Mamma Mu och Kråkan är med i elva av 100 böcker och att Alfons Åberg är med i 19 av 100 böcker gör att dessa karaktärer får stor inverkan på hur diskursen om kön på top100 listan formas. Detta trots att de bara är några få av karaktärerna på listan och det går inte att säga något om de har samma inverkan på diskursen i stort. Ytterligare aspekt är att utöver att majoriteten av böckerna på listan hör till serier så är det även så att många av de enskilda böckerna är skrivna av samma författare. T.ex. har Pija Lindenbaum skrivit fem av de 25 fristående böckerna vilket kan tänkas göra att även Lindenbaum har stort inflytande via sina karaktärer även om de är flera olika karaktärer hon skriver om.

Den enda författaren som har karaktärer av båda könen på listan är Astrid Lindgren vilket gör att det varit aktuellt att ställa dessa karaktärer emot varandra för att se om det går att identifiera svar på fokusfrågorna i deras kontraster.

Spelar författarens kön roll för karaktärens möjligheter?

Enligt Goodhead (2018) finns det en risk att författare som skriver fram karaktärer med andra identiteter, än författarens egna, riskerar reproducera stereotyper och nidsbilder. Detta påstående går i ton med det socialkonstruktivistiska perspektivet. Att det är genom våra egna upplevelser vi förstår samhället. Därför gjorde det mig nyfiken på könsfördelningen bland författarna till böckerna för min analys.

Det är en minoritet av böckerna som är skrivna av män, 32 av 100 böcker. Av dessa 32 böcker har två huvudkaraktärer som är flickor. De två böcker som är skrivna av män som handlar om flickor/kvinnor är väldigt olika vilket gör att det inte går att säga att det skulle finnas en viss stereotyp som reproduceras om flickor av manliga författare.

Av de 68 böckerna skrivna av kvinnor är handlar 34 om pojkar. Vid granskning av böckerna som handlar om pojkar utgör Alfons Åberg en betydande del av kakan, 18 böcker. Emil står för tre och Lillebror i Böckerna om den underbara familjen kanin står för fem.

Det finns tendenser som tyder på att manliga författare skriver fönsterböcker och kvinnliga författare skriver spegelböcker. Detta argumenterar jag för utifrån böckerna om Halvan eller Bojan där meningen är att barn ska få inblick i olika yrken och böckerna om Alfons Åberg och Underbara kanin där vi får följa en känslomässig karaktärsutveckling i böckerna. Dock är materialet för litet för att dra några långt gående slutsatser om att denna skillnad mellan författarna beror på kön eller något annat.

Relation mellan läsare och bok

Som framkommit i tidigare forskning så tar läsaren med sig sina tidigare erfarenheter in i bokens värld vid läsning. Hill & Bartow Jacobs (2020) skriver att barn tar med sig bevis från tidigare erfarenheter av kön för att köna karaktärer i böcker och Pompper och Merskin (2020) och Lynch (2016) skriver att barn aktivt letar efter bevis för att kunna placera karaktärer i kategorier utifrån kön. Som Pompper och Merskin (2020) skriver underlättar stereotyper för hjärnan och vi kan därför anta att min hjärna arbetar på samma vis. Genom att använda den kritiska diskursanalysen för att leta efter lexikaliseringar och allmänna sanningar i barnböckerna så har jag kunnat synliggöra vissa sociala ordningar. För att se till att dessa inte är endast relevanta för mig utifrån mitt perspektiv har jag även behövt vara reflexiv och noga med att hålla mig till metod och luta mig mot den tidigare forskningens bevisning. Och låta diskussionen pågå mellan deras resultat och de fynd jag gjort i min studie.

Metod för granskning

För att kategorisera mitt insamlade material har jag använt mig av mallen i bilaga 1. För att exemplifiera min analys kommer jag använda mig av det insamlade materialet från nummer 86 och på listan.

Jag har läst böckerna och gjort följande anteckningar:

86 *Mamma Mu städar* av Jujja Wieslander

<p>Titelperson</p> <p>Vilka karaktärsdrag beskrivs?</p> <p>Hur är personerna tecknade?</p>	<p>Titelperson Mamma mu, hon, ropar, öppna dörren, plockade, sopade med svansen, blev hon glad, tände, gick efter, stängde av, sa lugnt, lät bestämd, räckte honom en trasa, tog pallen, satte sig, smakade på våren,</p> <p>Huvudperson Kråkan, han, ropade, flög över golvet och pekade, håller på att städa, la alla saker på en hög, spände ut bröstet, såg nöjd ut, flög upp, klappade i vingarna, nu vet jag, puttade allt vad han orkade, jag arbetar, han slog på fläkten, kröp ner i höet, syns inte, sköt upp ur höet som en raket, klappade med vingarna, landade, sprang ut, så glad att han slog kullerbyttor när han sprang, blev mycket förvånad, var sur, torkade, mumlade, väldigt sur, muttrade,</p>
<p>Övriga personer</p> <p>Vilka karaktärsdrag beskrivs?</p> <p>Hur är personerna tecknade?</p>	<p>Korna, hon, lät sura, nöjda,</p> <p>Hönsen, jätterädda</p> <p>Hunden, skäller</p> <p>Katten, har gömt sig,</p>
<p>Miljö</p>	<p>Känd miljö</p>

Handling	<p>Det är vår och korna får äntligen komma ut efter att ha stått i ladan hela vintern. Mamma mu ser ängen med vitsippor och säger att det har snöat igen. Hon plockar en bukett och tar med in i ladan för att ställa i ett glas med mjölk som står där inne. Då dyker kråkan upp och får vingslag. Vitsippor ska ju stå i vatten, inte mjölk säger han till mamma mu och mamma mu svarar att det väl inte är så noga. Vad vet en ko säger kråkan. Hon dammar av sitt fönster och fönsterkarmen med svansen och ställer glaset där. Så nu är det klart säger hon och kråkan frågar vad. Vårstädningen svarar mamma mu. Men kråkan pekar på allt som inte är städat och mamma mu frågar varför han bara tittar på det hon inte gjort istället för det hon gjort. Hon säger att det inte är alla kor som gör det. Kråkan förstår inte vad mamma mu säger att hon gjort. Städar förtydligar mamma mu men kråkan tycker inte att mamma mu städat och säger att han ska hem för att städa i sitt bo. Han har bara hälsat på under sin rast. Kråkan flyger hem och lägger alla sina saker i en stor hög. När han är klar flyger han tillbaka till mamma mu. Hon blir glad att se honom och frågar om han inte skulle städa. Kråkan berättar att han varit klar sedan länge och berättar om högen. Mamma mu säger att det måste ha blivit en stor hög och frågar hur han ska hitta det som ligger underst. Kråkan svarar att han la allt överst. Sedan säger han att han kan städa ladan på 5 sek och släcker lampan. Mamma mu säger att det är fusk och tänder igen. Kråkan kom på ett nytt sätt han skulle städa. Han hämta den stora fläkten och blåste ut allt ur ladan. Mamma mu stängde av fläkten och sa att allt hö ju blåste ut. Hon sa att djuren på gården blev rädda och att kråkan måste ta in höet igen. Kråkan säger att det väl inte behövs och när mamma mu frågar vad de nu ska äta till vintern så föreslår kråkan pizza. Mamma mu tycker kråkan ska ta in höet. Men kråkan tycker bonden kan göra det. Han har en ny idé och hämtar färg och sprutar ner hela ladan, och korna, med vit färg. Mamma mu säger bestämt att kråkan får torka bort. Kråkan tycker att det kan bonden göra. Att det är konstigt att kråkan måste göra allt. Men mamma mu är bestämd. Kråkan är sur och mumlar och muttrar men torkar bort. När han är klar säger han att bruna kor är det fulaste han vet och flyger hem. Men korna är nöjda över att se ut som sig själva igen. Mamma mu säger hej då men det hör inte kråkan för han har redan kommit långt in i kråkskogen.</p>
Antal Pronomen	<p>Han: 39 Hon: 15 Hen:</p>

Utifrån mina anteckningar har jag sedan reflekterat på följande sätt

- **Antal pronomen**

Titelpersonen i boken är Mamma mu. Titeln skriver fram Mamma mu som den som utför handlingen i boken. Detta till trots nämns pronomen **han** fler än dubbelt så många gånger än pronomen **hon**. Den sociala ordningen i boken blir alltså att trots att Mamma Mu är titelperson så handlar boken om Kråkan. Utan att detta blir kommenterat på bidrar detta till en allmängiltig sanning om att pojkar har rätt till det utrymme som är reserverat för flickor.

- **Miljö**

Vi befinner oss i olika miljöer under bilderbokens gång. Men de är titel- och huvudkaraktärernas hemmiljö så de är båda kända miljöer.

- **Summerat handling**

I den summerade handlingen av boken går att se att Mamma Mu är glad över att våren har kommit. Hon gör vår fint i sitt hem. Kråkan kommer på besök och tycker inte Mamma Mu har städlat rätt eller satt sina blommor i vätska rätt.

Kommentarerna från kråkan kan uppfattas både som befogade – vitsippor ska nog egentligen stå i vatten och inte i mjölk. De kan också uppfattas som rent ut taskiga – att säga att bruna kor är det fulaste man vet till en brun ko är ju i alla fall inte snällt.

Oavsett så skrivs kråkan fram som en med många idéer som han aktualiserar och Mamma Mu som den som får bromsa och fånga in kråkan. Mamma mu gör detta utan att uttrycka sorg eller missnöje med kråkan. I boken skrivs det fram att Mamma Mu är bestämd mot kråkan när hon vill att han återställa ladugården som den var innan. Men aldrig att hon är sur eller ledsen. Kråkan däremot skrivs fram som sur och han muttrar när Mamma Mu ber honom. Kråkan blir så sur att han flyger hem. Mamma Mu är glad och går ut och njuter av vädret.

Utifrån denna sammanfattning går det att se den sociala ordningen i boken är att det är upp till Mamma Mu, flicka, att hålla ordning och ställa krav och upp till Kråkan, pojke, att agera och reagera. Det går alltså att se att denna bok bidrar till diskursen av kön och om flera böcker bidrar med samma sociala sanningar eller lexikaliseringar så går detta att tolka som en allmängiltig sanning i bilderböckerna och blir det tillräckligt många böcker som yttrar samma sanning blir detta till en IDF om kön i bilderböckerna.

- **Hur interaktion mellan karaktärer skrivs fram**

Interaktionen mellan Mamma Mu och Kråkan skrivs fram som att Kråkan kommer med påståenden om att Mamma Mu gör fel och Mamma Mu ställer frågor om Kråkan verkligen tänkt efter. Kråkan är den som bestämmer hur interaktionen ska se ut genom att dyka upp eller flyga iväg och med sina olika aktioner. Mamma Mu följer Kråkans styrning och interagerar med Kråkan utifrån de förutsättningar som Kråkan dikterar.

- **Hur karaktärer beskrivs av andra karaktärer i bilderböckerna.**

Kråkan, pojke, beskriver Mamma Mu, flicka, genom att säga att bruna kor är det fulaste jag vet. Mamma Mu beskriver inte kråkan. Detta skriver också fram en social ordning där det finns utrymme för pojkar att tycka till om flickor. I boken framkommer det att korna trots kråkans kommentar ändå är nöjda med sig själva. Men det skrivs ändå fram en ordning där pojkars åsikter om flickor kan förväntas. Det blir normativt för flickor att förhålla sig till vad pojkar tycker om den.

Jag har sedan tematiserat mina anteckningar med syfte att identifiera allmängiltiga sanningar och Lexikalisering om kön som bidrar till att bilda en eller flera IDF om kön i bilderböckerna.

Jag har räknat antalet gånger pronomen förekommer i böckerna för att se om det går att dra några slutsatser om hur jämställd en barnbok är utifrån att antalet pronomen är jämt eller inte. Detta då jag inspirerats av resultaten som Lynch (2016) presenterar om hur ojämnt fördelat huvudkaraktärsinnehavandet varit mellan flickor och pojkar i barnböcker konsumerade på förskolor. Lynch i sin tur har inspirerats av en metod använd av Turner-Bowker (1996). Metoden går ut på att räknat antalet benämningar per karaktär och den som benämns flest gånger anses vara huvudkaraktären. På detta vis har även jag kontrollerat vem som är huvudkaraktär i en bok.

I vissa fall är det tydligt vem som är huvudkaraktären redan i titeln, ibland är det svårare att se vem som är huvudkaraktär, t.ex. i fallet *När Findus var liten och försvann* (Nordqvist, 2001) där titelpersonen är Findus. Findus är absolut bärande av berättelsen men Pettson är lika väsentlig. I fall som dessa så bevakas båda karaktärerna som huvudkaraktärer. I fall där det inte framgått i titeln eller med tydlighet vem som varit huvudkaraktär i boken har boken granskats utan fokus på någon huvudkaraktär. I till exempel *Gropen* av Emma Adbåge där fokus i stället

ligger på en diskrepans mellan vuxen och barn hellre än ett enskilds barns identitet eller utveckling.

Eftersom det också funnits ett intresse att ta reda på hur utrymmet fördelas på de binära könsrollerna har även antal pronomen räknats. Då utan fokus på vilken karaktär som åsyftas utan endast med mål att få fram en totalsiffra. Det går att diskutera om det verkligen är inom för vad en kritisk diskursanalys är att fokusera på att räkna pronomen. Dock har aldrig syftet med att räkna pronomen varit annat än att ta reda på hur den sociala ordningen kring fördelning av utrymme i bilderböckerna ser ut. Jag inser att vid den volym av data som är granskad ter sig detta väldigt statistiskt orienterat men skiljer sig egentligen inte från att granska vem som blir tilltalad vid namn eller vem som vill omtalad i tredje person under ett samtal.

Det är också med inspel av mänskliga faktorn som antalet pronomen är räknade i bilderböckerna. Dock har klyftorna varit stora i de flesta böcker och det är därför inte relevant att orda om det blivit fel på en eller två pronomen – pojkar har fått betydligt mycket större utrymme i bilderböckerna som granskats men det tåls ändå att nämna att en person har stått för granskningen av de hundra bilderböckerna och utan en extra kontroll riskerar misstag glida igenom.

Det går att ifrågasätta min metod då jag rakt av räknat pronomen utan att ta hänsyn till om en bok är lång eller kort. Jag har valt att behålla detta i studien då det är går att finna längre böcker och kortare böcker med både manliga och kvinnliga huvudkaraktärer på listan.

Insamling av tidigare forskning

För att grunda mina teorier i aktuell forskning har jag valt att begränsa mitt artikelsök till studier publicerade efter 2015. Jag har i min sökning efter vetenskapliga artiklar använt mig av Högskolan Väst biblioteks sökmotor. Här har jag använt sökord "Child* literature" i kombination "Female", "Male", "Gender" och "Mother", "Father". Jag har begränsat urvalet av artiklar till peer-reviewed och artiklar publicerade på *Sociology source ultimate* och artiklar publicerade mellan 2015 och 2020. Då jag har varit intresserad av en bred bild av barnboken har jag försökt få en global spridning på artiklarna.

För att hitta artiklar för att bättre förstå Kritisk Diskursanalys har jag valt att inte begränsa mig tidsmässigt utan istället hålla mig till Faircloughs perspektiv på den kritiska diskurs analysen och fokus har då istället legat på att hitta artiklar som jag kunnat ta till mig innehållet i.

Jag har även använt mig av webbsökningar för att hitta rapporter och då har snöbollseffekten använts där jag har till exempel börjat på Svenska Barnboksinstitutet och sedan klickat mig vidare till de källor de använt.

När det kommer till podcasts så har källan kommit först och uppsatsen sedan så ingen sökning har gjorts efter denna källa.

Reliabilitet

För att en studie ska vara god bör den ha god reliabilitet, tillförlitlighet. Med detta avses att studien bör vara gjord på ett sådant sätt att den skulle kunna replikeras av en annan forskare och uppnå samma resultat (Kvale & Brinkman, 2014). Vikten av en diskursanalys är att belysa

de motsägelser som finns och lyfta dessa för granskning (Kvale och Brinkmann, 2014). Det har denna studie gjort och det går att följa i metodkapitlet hur studien är genomförd.

Validitet

En studies validitet bedöms utifrån om författarna till studien har använt rätt mätverktyg och faktiskt håller sig till att mäta det som är syftet med studien. För att försäkra mig om att jag gjort detta har jag försökt ställa böckerna i studien emot varandra för att främja en aktiv diskussion. Jag har försökt att kategorisera böckerna på ett sådant sätt att böcker i

Etiska dilemman

I just denna studie har ingen fysisk deltagare varit med och ingen har därför blivit informerad enligt de etiska regler som finns att tillgå. I de fall som böcker blir citerade är det tydligt vem som står bakom citatet. Det är också viktigt att det framgår när det är min tolkning av det som skrivits i bilderböcker och när det är faktiska citat så att jag inte placerar ord eller tankar i munnen, handen, på författaren bakom boken. Ytterligare är det viktigt att beakta att studien är gjord för att hitta svar på redan angivna fokusfrågor och därför har fokus legat på det som är relevant till dessa frågor.

Vid genomgång av bilderböckerna är det viktigt att hålla ett öppet sinne kring bakgrundkunskapen. Det finns inte bara en sanning när det kommer till hur en diskurs kan tolkas utan det är en pluralistisk sanning. Att för statiskt lägga fram resultat i denna studie skulle vara problematiskt. Det är också viktigt att hålla skillnad på kunskap och ideologi. Här är det viktigt att studien ses som influerad av feministiska ideologier och på så sätt är vinklad i sin utgångspunkt.

Resultat och analys

I kommande avsnitt kommer jag hänvisa till de böcker jag valt att lyfta endast via titel. I de fall det gäller en karaktär som är en del av en serie och ämnet som diskuteras är aktuellt för hela serien kommer jag använda mig av karaktärens namn och inte hänvisa till varje enskild bok. I de fall det gäller Halvan står inte Halvan med i titeln utan böckerna heter *Här kommer...*

I bilaga 2 finns en samlad lista över alla titlar och där står även namn på författare utskrivet.

För att presentera min analys kommer jag använda mig av fokusfrågorna som huvudrubriker och under varje fokusfråga kommer ett antal teman presenteras för att visa på kopplingar till tidigare litteratur och på eventuella allmängiltiga sanningar, sociala ordningar eller lexikaliseringar som bilderböckerna bidrar med.

På vilka sätt beskrivs flickor och pojkar i bilderböckerna?

Fysiska beskrivningarna av karaktärer i bilderböcker är få utifrån att det finns bilder för läsaren att förlita sig på. Därför har inget fokus i studien legat på att söka efter fysiska beskrivningar. I de beskrivningar av karaktärerna som personer har även där varit sparsamt med beskrivningar. Det är Halvan och Alfons som i början av varje bok får en presentation. Och Pippi som i *Känner du Pippi* från en presentation som beskrivs så här Pippi, "en liten, liten, flicka", "hon är så rysligt stark att, så i hela världen finns ingen polis, som är så stark som hon", "ensam, ingen mamma eller pappa - skönt för ingen kan säga åt henne.", "Gör precis som hon vill", "Gör allting själv" "glad", "sakletare", "världens starkaste flicka", "snäll" (Lindgren, 1947, genom boken).

Det som framför allt blir skillnad på beskrivningen av pojkar och flickor i bilderböckerna är att deras aktiviteter beskrivs olika. Även hur de ter sig i aktiviteterna beskrivs olika. Ett av sätten som skiljer sig åt är att ordet **Han** nämns oftare än ordet **Hon**. Det förekommer i 14 böcker att **han** inte nämns alls och i 23 böcker att **hon** inte nämns alls. Det är i 4 böcker som **han** förekommer fler än 100 gånger. Samtliga av de fyra är Pettsson och Findus- böcker. Flest gånger **hon** nämns i en bilderbok är 65 och det är i *Känner du Pippi Långstrump*.

I *Pettsson och Findus* finns det sällan kvinnliga karaktärer. Det är hönsen och i två böcker är det med en kvinnlig granne. Detta gör att det går att läsa **han** över hundra gånger och bara stöta på enstaka **hon**. Dock är det inte bara böcker med manliga titel- eller huvudkaraktärer utan även böcker med en kvinnlig titelkaraktär. Till exempel nämns **han** oftare än **hon** i flera av böckerna om *Mamma Mu*.

Jag har identifierat två anledningar till att det ser ut så här

Slentrianmässigt könande av icke bärande karaktärer

Flera gånger i böckerna benämns djur som inte är bärande för historien som **han**. Räv, grävling eller en tamkatt. Detta gäller också bikaraktärer av mänsklig art. Kollegor, föräldrar och kompisar. Att bikaraktärer och djur tenderar att vara en **han** ökar upp gångerna **han** används.

Överdriven namnanvändning gällande kvinnliga karaktärer

I *Mamma Mu simmar* är Mamma Mu i simhallen med bondens dotter Lina. I boken nämns ordet **hon** färre gånger än ordet **han**. Trots att Mamma mu är en aktiv karaktär i boken. Hon är iväg från gården, är i en ny miljö, lär sig något nytt och umgås dessutom med Lina – en annan flicka när hon gör det. Men när flickor, eller kor, gör saker i bilderböckerna så upprepas deras namn i mycket högre grad än när pojkar gör saker. I ett stycke om Kråkan inleds stycket med att det är Kråkan som gör något och sedan används ordet han för att syfta tillbaka på aktören. Men i stycken om Mamma mu syftats det inte tillbaka till aktören utan namnet fortsätts upprepas.

Mamma Mu pustade och blundade. Hornen slokade. - Man ska ha handduk att sitta på. Om man har svans får man ta två, sa Mamma Mu (Wieslander och Nordquist, 2014, s.10).

I kontrast till

Kråkan sträckte på sig. – Ha, flyga 25 meter. En Baggis! Mina damer och ... hrm damer. Håll i hornen, här ska ni få se på flygning! Är ni beredda? Ropade han (Wieslander och Nordquist, 2014, s.17).

Som Krishnan & Johnson (2014) skriver börjar barn forma sitt språkkapital tidigt genom att lyssna efter de ord vi upprepar och betonar. Utifrån detta tänker jag att upprepningen av **han** vid högläsning bidrar till en allmängiltig sanning där **han** som ska vara i centrum av alla berättelser. Även om berättelsen inte alls hänger på en manlig huvudkaraktär eller att huvudkaraktären är manlig. Denna allmängiltiga sanning bidrar till en diskurs som hela tiden sätter fokus på pojken och att flickan får röra sig i det utrymmet som pojken lämnar fritt.

Det går såklart att tolka det överdrivna namnanvändandet på flera sätt. Kanske är det så viktigt att det är just Mamma Mu som gör det hon gör att det måste betonas eller så är det så svårt att komma ihåg flickor att det hela tiden måste upprepas att det är dem som det skrivs om. Men som Hill och Bartow Jacobs (2019) skriver så behöver barn konkreta bevis för att diskutera ett abstrakt ämne som kön och som Pompper och Merskin (2020) använder sig barn av stereotyper för att utveckla sin identitet i linje med eller i kontrast mot de stereotyper de stöter på. Att ordet **han** blir laddat med förmåga att utöva många olika aktiviteter och ordet **hon** inte blir ihopkopplat med samma utbud riskerar skapa en stereotyp där pojkar kan mer än flickor. I sammanhanget blir det också något som riskerar bidra till ett förstärkande av en BGK där pojkar blir vana att höra om andra pojkar och flickor blir vana att höra om pojkar och att det därför sedan blir ovant att höra om flickor.

En annan faktor som påverkar beskrivningen av kön är att det finns en överrepresentation av böcker om pojkar på listan. Men det är relativt jämnt fördelat mellan flick- och pojkkaraktärer. Det är 13 enskilda huvudkaraktärer som hänvisas till som hon och 14 som hänvisas till som han. Att det är flest pojkar går i samklang med vad den tidigare forskningen visat. Lynch (2016), Pompper och Merskin (2020) och Hill och Bartow Jacobs (2019) studier visar på att barn till större del väljer att läsa böcker om pojkar. Detta gör att pojkar, i diskursen om kön, i barnböcker hamnar i centrum och blir de som sätter narrativet.

Vilken inverkan har kön på vilka aktiviteter som erbjuds karaktärerna i en bilderbok?

Den stora skillnaden på böcker som handlar om pojkar och flickor är att vilka böcker som är spegelböcker och vilka som är fönsterböcker. Det är via Aronson et al. (2018) vi får till oss Simms begrepp Fönster- och spegelböcker. Begreppen syftar till att kategorisera skillnaden mellan böcker som erbjuder barn en karaktär att identifiera sig i och böcker som erbjuder barn inblick i en värld eller ett ämne de inte kan erfara själva. Att det är en ojämn fördelning av spegel- och fönsterböcker gör att Pompper och Merskin (2018) *boys act and girls appear* stämmer även på materialet i denna studie. Vilket i sin tur bidrar till att skapa en Lexikalisering av begreppen pojke och flicka. Pojke blir synonymt med någon som är busig, äventyrslysten och kompetent och flicka blir synonymt med någon som är känslig, krånglig och ömtålig. För att förtydliga detta kommer jag ge några exempel nedan.

Flickor känner efter och pojkar prövar på

Pompper och Merskin (2020) skriver att barnboken under det senaste århundradet reproducerat bilden av barn som nyfikna som behöver utrymme att växa och utvecklas. Jag delar deras uppfattning utifrån det empiri jag granskat. Dock uppfattar jag en stor övervikt av att det är pojkar i bilderböckerna som får utforska och undersöka nya saker medan flickor i högre grad

förblir hemma och lär sig saker om vardagen eller bearbetar känslor. Detta stämmer även överens med Pompper och Merskin (2020) observationer av att pojkar i barnböcker får utforska och ta plats medan flickor ofta får ta rollen som den som stöttar, tröstar och hjälper till.

Exempel på fönsterböcker är serien om Halvan där Halvan i varje bok prövar på ett nytt fordonsyrke och Ivar som åker och träffar dinosaurier. Böckerna om Bojan är också fönsterböcker och där är det Bojans mamma som berättar om yrken hon haft. Däremot är det Bojan som är huvudperson och Bojan som reagerar på berättelsen så det är snarare ett fönster in i att han en mamma som haft yrken än ett fönster in i kvinnas yrkes dag.

Exempel på spegelböcker är Doris Drar!

”Då sparkar jag cykeln. Och viskar jäkla dej, så mamma hör. Fast det bryr hon sig inte om (s.9)”

”-MÄRKTE NI INTE ATT JAG VAR BORTA OCH BLEV NÄSTAN DÖD I ETT DIKE!
Jag har ju rymt! Jag nästan skrämmer dom. Förlåt! Ropar mamma och Janne, [...] Nu vill dom bygga vägar tillsammans med mej (s.28–29)” (Lindenbaum, 2015)

Doris bestämmer sig att rymma efter att hon upplevt sig orättvist behandlad av sin mamma under hela dagen. När Doris vänder hem igen har familjen inte ens märkt att hon rymt. Vi får följa med Doris under rymningen där hennes känslor inför dagen påverkar hur hon ser på sin omgivning. Efter att Doris kommit hem och får ett känsloutbrott förstår familjen helt plötsligt att Doris är ledsen, men först då.

Det finns teman i bilderböckerna med pojkar som huvudkaraktärer där huvudkaraktären också behöver bearbeta sina känslor. Till exempel *Alfons och odjuret* där Alfons behöver hitta lillkillen för att säga förlåt för att Alfons slog honom. Det som skiljer sig åt är att Alfons har en lösning på sina känslor hela tiden och vet att om han bara hittar lillkillen och säger förlåt så kommer det lösa sig. Doris har aldrig någon lösning för att må bättre utan går i sina känslor tills utbrottet sker. Vilket gör att även i de böcker som handlar om känslor att identifiera sig med när det gäller pojkar tenderar att vara fokuserade på att vara handelskraftig och de om flickor fokuserar på att bara finnas. Boys act and girls appear...

Den andra stora skillnaden är att flickor ställs fram i kontrast till andra flickor medan pojkar får böcker skrivna om dem bara för att de är som de är.

Flickor behöver vara annorlunda för att vara intressanta

Mamma Mu är inte som andra kor, Pippi är starkast i världen, Milla är inte tjej utan bara Milla och Gittan blir kvarglömd i skogen för att hon är så mycket tråkigare än andra barn. Precis som Jones (2015) identifierat att Tingeling och Wendy ställs i kontrast till varandra för att förmedla goda och dåliga ideal för flickor är detta ett grepp som går att finna i flera bilderböcker på listan.

”Flickor kan man inte leka med!” säger alla pojkarna. ”Dom får inte vara med!” ”Tjejbaciller” säger pojkarna. ”Nä, aaaaaaldrig att dom får vara med oss! Vi leker inte med tjejer!” säger som, och mallar sig. ”För tjejer är tramsiga och feiga och ... ” Ja de säger en väldig massa om flickor. Vad flickorna egentligen tycker om pojkar, de hör de inte ens. För de pratar så högt och gapar att... flickor är svaga och gråter för små-saker... dom speglar sig och kammar håret... är noga med sina kläder... och kommer alltid ihåg läxan! (Och fjäskar för fröken)... och visslar och tisslar... och skrattar åt ingenting... och leker tråkiga lekar ... och håller bara sams två-och-två... och skvallrar och kan inte hålla tyst med hemligheter. Men inte Milla, förstås! (Bergström, 1985)

Citatet ovan är hämtat från *Alfons och Milla* och är förklaringen till varför pojkar inte leker med flickor. Som tur var är ju inte Milla som andra flickor och därför går det bra för Alfons att leka med henne. I citatet skrivs också fram att pojkarna inte hör vad flickor inte tycker om hos dem för att de är så högljudda. Men det framgår inte om Alfons skiljer sig från detta för att det ska gå bra för Milla att leka med honom. DePalma (2016) skriver att böcker som moraliserar över tabubelagda ämnen tenderar att vara svårare för barn att ta till sig och därför ofta misslyckas med sitt mål att bredda normen och att böcker som inkluderar saker avvikande från norm i förbifarten ofta är mer lyckosamma med att bredda diskursen kring vad som är norm och inte. Jag tänker att Bergström gör en ansats till att skapa en diskussion kring om flickor är allt det där pojkarna säger – men eftersom hon själv inte bidrar till diskussionen annat än att Milla inte är sådan blir det ingen diskussion i boken utan lämnas helt till läsaren.

Aronson et al (2019) skriver i sin artikel att barn som får läsa om barn med olika förutsättningar i samma miljö lär sig att olika barn kan leka med varandra. Men att det kräver att barnen i barnböckerna interagerar på ett sätt som är igenkänningsbart för barnet som läser. Här tänker jag att *Gropen* och *De som bestämmer* är två exempel på böcker där olika barn interagerar på ett sätt som gör det lättillgängligt för barn att relatera till

Gropen handlar om elever som har en fantastisk grop att leka i och fröknar som inte vill låta eleverna leka där. Boken gör på ett fint sätt tydligt att alla kan leka

Vibeke provade att gräva där en hel rast (s.4). [...]Karim kommer till och med på att man kan köra bana (s.21).”

Ingenstans i boken ordas det om ifall pojkar och flickor skulle kunna leka med varandra. Fokus är helt på att *Gropen* är en plats för alla där fantasin kan skapa vad som helst.

Vilka allmängiltiga sanningar går att finna om kön i de granskade böckerna?

Att säga att jag funnit en allmängiltig sanning som går igenom alla böcker vore att ta i. Det finns dock några sanningar som går igenom böckerna. Framförallt är det den om vem som lämpar sig för att jobba.

Böckerna om Halvan är centrerade kring Halvan som fantiserar om att han har olika jobb. I dessa jobb behöver han hjälpa någon och väldigt ofta är denna någon en flicka. De kollegorna är till största del män. I de fall som Halvan har kvinnliga kollegor, som i *Här kommer rymdskeppet*, hamnar fokuset på annat än att kollegan gör sitt jobb.

”Nu är han själv rymdfarare, astronaut. (s.2)[...] Alice är allra gladast. Efter fem månader i rymden ska hon snart få återvända till jorden igen. Halvan och Colin ska göra en rymdpromenad. Det låter

enkelt, som att gå ut och titta på utsikten. Men det är hårt arbete med risk för livet(s.19–20)” (Norlin, 2010).

I citatet ovan berättas det om att Halvan är Astronaut. De är ute i rymden och har landat på en rymdstation. På rymdstationen finns Alice som varit ute på uppdrag. Hon nämns i en mening av boken och det är den om att hon är glad om att hon ska få åka hem. I nästa mening ska Halvan och Colin ut på rymdpromenad och riskera livet. Det är en väldigt annorlunda beskrivning av tre karaktärer som har samma jobb.

En ännu tydligare skillnad blir det i *Pippi hittar en spunk*.

Jag ska be att få köpa en påse spunk” sa Pippi. ”Men den ska vara knaprig” ”Spunk”, sa den söta fröken bakom disken eftertänksamt.(s.8) [...] En expedit bugade sig artigt för barnen. ”Jag skulle vilja köpa en spunk” sa Pippi. ”Men den ska vara av bästa sorten, den som man dräper lejon med.” Expediten såg illmarig ut.(s.9) (Lindgren, 1948).”

I citatet ovan omnämns den kvinnliga expediten inte som expedit eller som cafébiträde eller konditor – trots att hon arbetar i ett konditori. Den manliga expediten däremot omnämns endast med yrkestitel.

Kos-Lajtman och Slunski (2017) skriver att de har identifierat en förändring gällande familjeförsörjningen genom deras longitudinella granskning av barnböcker men det är inte något jag ser mycket av i bilderböckerna jag läst. I böckerna om Bojan är det Bojans mamma som berättar om jobb hon haft som gör att vi får inblick i olika yrken. I böckerna skrivs det också att Bojans mamma har haft många jobb. Annars är det inte många kvinnor som jobbar utan de flesta kvinnor är med i rollen som mamma eller möjligen kompis.

Övriga teman jag funnit i böckerna som inte svarar på de enskilda fokusfrågorna utan snarare svarar på alla tre kommer jag presentera nedan.

Det saknade könet – är det verkligen lösningen?

En trend jag observerat i de mer nyligen publicerade bilderböckerna är att författare har helt valt bort att köna karaktärer i sina bilderböcker och vissa könar endast i illustrationer. Att säga något om hur dessa könlösa karaktärer inverkar på diskursen av kön skulle vara utanför ramen för vad jag har belägg för. Men som Lynch (2016) skriver så letar barn bevis för att tilldela kön till karaktärer även om det inte finns kön angivet. Likt barnen i Hill & Bartow Jacobs (2020) studie har jag använt mig av bevis jag samlat genom erfarenheter för att ge dessa könlösa karaktärer kön. Dock vet jag inte om alla skulle göra samma kategorisering som mig då, som Hill och Bartow Jacobs skriver, det finns väldigt få studier som lägger fram evidens kring vilka bevis barn använder sig av för att ange kön. Precis som Gritter et al. (2017) skriver är bilderboken endast ett av många kulturella uttryck som barn får ta del av. Genom att inte köna karaktärer lämnar författaren det helt upp till konsumentens egen referensram att köna en karaktär.

Studier som Lynch (2016) m.fl. gjort visar också att de karaktärer som inte blir könade i text ändå blir könade av de barn som konsumerar böckerna genom att barn letar ledtrådar i texten. Pompper och Merskin (2020) poängterar att barn använder sig av stereotyper för att hjälpa till att ge karaktärer kön och därför riskerar de karaktärer som inte blir könade i texten ändå att få

ett kön utifrån barnets insamlade kunskap om kön. Därför riskerar de 10 böcker där författaren valt att inte köna sin huvudkaraktär ändå könas av den som konsumerar bilderboken. I vissa fall kan detta kanske lämna utrymme för konsumenten att identifiera sig själv men som Hill & Bartow Jacobs (2020) presenterar i sin studie använder sig barn av olika bevis kopplat till tidigare erfarenheter för att tillskriva karaktärer kön.

Skillnad på nu och då

Det finns en stor spridning i ålder på böckerna på listan. Det går att se skillnad på hur normer förändrats över tid i en jämförelse mellan till exempel jämförelse mellan böckerna om Alfons och *Hemma hela sommaren* och *Veckan före barnbidraget* som båda handlar om ensamstående föräldrar men de behandlar ämnet helt olika. I böckerna om Alfons arbetar Alfons pappa och det pratas aldrig något om att det skulle påverka ekonomin att vara ensamstående. I de två andra böckerna är det tydligt att den ensamstående mamman också har det kämpigt med ekonomin och energin att räcka till. Det framkommer inte om mamman i böckerna arbetar eller inte. Gemensamt i böckerna är att familjerna får stöd av familjemedlemmar för att räcka till. Goodhead (2018) skriver om att det är en viktig del av att föra diskussionen om traditioner och normer i ett samhälle att flera berättelser berättas om och om igen men med anpassning efter nutidens sammanhang. Jag har sökt efter fler exempel där det skulle finnas exempel på att jämföra hur flickor och pojkar beskrivs i böcker nu och det går att titta på beskrivningar av t.ex. Emil i Lönneberga där Emil skrivs fram som en pojke med bristande självkontroll och som hamnar i onåd på grund av detta i jämförelse med Ivar som beger sig till dinosaurielandet för att lära sig om dinosaurier och hjälper de dinosaurier han träffar med olika problem de stött på. I denna jämförelse går det att se att den unga pojken har utvecklats från att vara någon som agerar för egen vinning och på impuls till någon som agerar för att ta hand om andra utifrån kompetens.

Kulturella skillnader

På listan dominerar de icke översatta bilderböckerna men det finns också inspel från böcker översatta från andra språk. Att bilderböckerna framförallt har sitt ursprung i Sverige gör att de sanningar som reproduceras i böckerna ligger nära de sanningar som barnen också stöter på i samhället. Som Goodhead (2018) skriver har den europeiska folksagan tagit ett stort grepp om barnkulturen i och med att Disney har gjort folkkära versioner av sagorna. Detta är dock inget som syns på listan på grund av att inga av de 100 böckerna är producerade av Disney eller är nya versioner av folksagor. *De tre bockarna Bruse* gör ett inspel på listan. I böckerna är huvudkaraktärerna pojkar men alla karaktärer är djur. Det är jämn fördelning av kön bland bikastrakterna och det finns egentligen inga utstickande kommentarer på kön. Det samma gäller för *Vad bidde de då?* som egentligen är väldigt nära ursprungsformen av sagan men med moderna illustrationer. Sagan bidrar med perspektivet att män också kan bry sig om sitt yttre och kvinnor vara opålitliga. Det finns dock inga många kommentarer gällande detta i andra böcker så hur detta skulle påverka en lexikalisering av begreppen finns det inte mycket att säga om. Det är främst i de böcker av Astrid Lindgren som finns på listan det reproduceras traditionella perspektiv på kön. Bilden av barndom kan stå i stor kontrast till den barndom barn upplever idag då mycket är annorlunda idag jämför med mitten av 1900-talet då Lindgren skrev om Pippi och Emil. Som Jones (2015) skriver om den nya tolkningen av Tingeling är det inte så att de nyare barnböckerna presenterar mer tillåtande sanningar om kön och dess möjligheter

utan mer att de nya böckerna snarare presenterar sanningar mer anpassade till dagens diskurs kring kön.

Slutsats

För att runda av min uppsats kommer jag återvända till början. Studiens syfte har varit att analysera reproduktionen av könsroller i bilderböcker. Detta genom att granska vilka möjligheter karaktärer i bilderböcker erbjuds utifrån kön och om författarens könsidentitet inverkar på detta.

Det finns mycket att säga om hur den sociala ordningen konstruerar allmängiltiga sanningar om kön inom de enskilda böckerna. Ingår dessa böcker i en serie stämmer denna ordning och sanning överens inom hela serien. Mellan de separat stående bilderböckerna finns det skillnader på hur kön skrivs fram vilket gör det svårt att dra slutsatser om en IDF för bilderböcker som gemensam kulturell yttring.

På grund av att få enskilda karaktärer varit del av listan skulle jag vilja påstå att det är inte går att säga att det finns en IDF gällande kön i det analyserade materialet. Att det inom samma bokserie finns samma värderingar är ganska självklart i och med att det är en och samma författare som ligger bakom. I studien är det också svårt att ta ställning till om böckerna ska ses som separata inslag eller om de ska ske någon slags jämkning i analysen.

Däremot finns det flera liknande teman som varit relevanta att lyfta i diskussionen. Dessa leder till att bilderböckerna, trots att det inte finns någon samlad IDF, bidrar med både lexikalisering av begrepp som flicka och pojke och till allmängiltiga sanning om vad de respektive könen har för möjligheter. Denna lexikalisering och de allmängiltiga sanningarna är varför jag anser att denna studie är relevant för det socialpedagogiska fältet. Om vi som blivande socialarbetare inte medvetengörs på att vi konstruerar verkligheten genom våra erfarenheter är risken att vi inte förstår de klienter eller brukare vi möter. Att fundera över vilka erfarenheter som bidragit till ens bild av vad de olika könen har för möjligheter är något som är otroligt viktigt, speciellt i mötet med de som kanske haft andra erfarenheter och därför har en annan bild. Förstår vi att vårt sätt att tänka bara är ett av många kanske vi också kan komma tillslutsatsen att det inte bara finns en allmängiltig sanning utan att den allmängiltiga sanningen befinner sig inom vissa kontexter.

Vidare studier

Under tiden jag granskade mitt material noterade jag hur vitnormativ värld bilderböckerna reproducerar. Det kanske är långt draget att säga att Mamma Mu och Kråkan är vita, men alla människorna som finns runt dem är vita, Pippi är vit, Halvan och vit – ja majoriteten av inslagen på listan är vita. I *En dag på förskolan* är ett av barnen illustrerad som svart. Hon är inte könad i texten men illustrerad som en stereotyp flicka. Hon är också i texten och illustrationen aggressiv. Precis som DePalma (2016) funderar jag på om det verkligen är att bidra till inkludering och mångfald att ta med denna illustration eller om det bara fungerar som ytterligare en micro aggression som föder stereotypen att svarta kvinnor och flickor är mer aggressiva än andra. Jag tycker därför att det hade varit lämpligt att granska bilderböcker utifrån perspektivet rasistisk reproduktion i bilderböcker. Ytterligare ett förslag på vidare studier är att analysera bildspråk i bilderböcker. Hur illustreras flickor och pojkar. Hur illustreras karaktärer utan kön och ser aktiviteter som benämns likadant i text ut på samma sätt på bild. För att göra min studie görbar har jag valt att utesluta bildspråk i analysen men det finns mycket intressant att titta på i bilder.

Min studie hade kunnat göras på ett sådant sätt att underlaget inte blev färgat av serier genom att endast inkludera en bok från de serier som är en del av listan och där igenom begränsa deras utrymme. En annan lösning hade varit att dela upp granskningen och granska de böcker som ingår i en serie för sig och ta fram en enad allmängiltig sanning från hela serien att jämföra med de böcker som endast förekommer enkom på listan.

Litteraturförteckning

- Aronsson Maywalt, K. Callahan D, B. och O'Brien, A. (2018). Messages Matter: Investigating the Thematic Content of Picture Books Portraying Underrepresented Racial and Cultural Groups. *Sociological Forum* 33(1) 165- 183 DOI: 10.1111/socf.12404
- Bittner, R. Ingrey, J & Stamper, C (2016). Queer and trans-themed books for young readers: A critical Review. *Discourses: Studies in the cultural Politics of Education* 37(6) s.948–964
- Chen, A. (2020). “Carrying the Boy’s Book” and “Carrying the Fire”: The Shaping Power of Children’s Literature on the Boy’s Moral Goodness un Cormac McCarthy’s *The Road*. *ANQ: A Quarterly Journal of Short Articles, Notes and Reviews* 33(1) 107–110.
- DePalma, R. (2016). Gay penguins, sissy ducklings... and beyond? Exploring gender and sexuality diversity through childrens literature. *Discourse: studies in the cultural politics of education* 37(6) s.828–845
- Fairclough, N. (1985). Critical and Descriptive Goals in Discourse Analys. *Journal of Pragmatics* 9(1985) 739-763
- Goodhead, D. (2018). Tradition and the African Childrens’s Storyteller: The example of Amos Tutola and Ama Ata Aidoo. *Folklore* 129(1) s.58–77
- Gritter, K. Vriend Van Duinen, D. Montgomery, K. Blowers, D. och Bishop, D (2017). Boy Troubles? Male Literacy Depiction in Children’s Choices Picture Books. *The Reading Teacher*. 70(5) s.571–581.
- Hill jr, T. M & Jacobs Bartow, K. (2020). The Mouse Looks Like a Boy: Young Children’s talk about gender across human and nonhuman characters in picture books. *Erly Childhood education journal* 48() 93–104
- Jones, S. (2015). The Evolution of a Feminine Stereotype: What Tinker Bell Teaches Children About Gender. *Gender Questions* 3(1) s. 45–61
- Kos-Lajtman, A. & Slunjski, K (2017). Influence of popular culture on Character formation in the Contemporary Croatian Childrens’s novel. *Croatian Journal of Education* 19(1) s.73–94
- Lynch, L. (2016). Where Are All the Pippis?: The Under-representation of Female Main and Title Characters in Childern’s Literature in the Swedish Preschool. *Sex Roles* 75() s. 422–433
- Pompper, D. och Merskin, D. (2020). The More Things Change? Social Identity Representations in “50 of the Best Kids’ Book Published in the Last 25 Years”. *The Journal of Popular Culture*. 53(5) 1135–1159

Shahnaz, A. Tamkeen Fatima, S. & Qadir, S.A (2020).
The Myth That children can be anything they want:
gender construction in Pakistani Children Literature. *Journal of Gender Studies* 29(4)
ss.470–482.

Svenska Dagbladet (2014). *Hen kommer med i SAOL*. Hämtad 2021-06-03

<https://www.svd.se/hen-kommer-med-i-saol>

Böcker

Adbåge, E. (2018). *Gropen*. Stockholm: Emma Adbåge

Bergström, G. (1985). *Alfons och Milla*. Stockholm: Gunilla Bergström

Bergström, G. (2010) *Alfons med styrkesäcken*. Stockholm: Gunilla Bergström

Kvale, S. och Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Författarna och Studentlitteratur

Lindenbaum, P. (2015). *Doris Drar!* Stockholm: Pija Lindenbaum

Lindgren, A. (1948). *Pippi hittar en spunk*. Stockholm: Astrid Lindgren, Ingrid Vang Nyman & Saltkråkan AB

Madsen, B. (2001). *Socialpedagogik*. Lund: Författaren och studentlitteratur

Norlin, A. (2010). *Här kommer rymdskeppet*. Stockholm: Arne Norlin och Jonas Burman

Svensson, P. (2019). *Diskursanalys*. Lund: Författaren och Studentlitteratur

Säljö, R. (2014). *Lärande i praktiken*. 3:de upplagan. Lund: Studentlitteratur och författaren.

Vygotskij, L. (1995). *Fantasi och kreativitet i barndomen*. Göteborg: Daidalos AB

Thomsson, H. och Elvin-Nowak (2003). *Att göra Kön*. Stockholm: Författarna

SFS 2009:600. *Språklag*. Stockholm: Kulturdepartementet

Unesco. 2004. *The Plurality of Literacy and its Implications for Policies and Programmes*. Paris: Unesco

Rapporter och webben

Han, P. (producent) (2020-09-26). *Osvenskheter – Om Blandbarnen, de typiskt otypiskt svenska*. Hämtad från:

https://open.spotify.com/episode/1GDPOjXh188xKOImGWty1?si=ImJs9icSmep-3cX7KqmMA&utm_source=copy-link

Krishnan, S. & Johnson, H M. (2014). *A rewrite of behavioural and brain development in the early years: the toolkit for later book-related skills*. University of London / Booktrust

Kungliga biblioteket (2019). *Bibliotek 2019 – offentligt finansierade bibliotek*. Stockholm: Kungliga biblioteket Hämtat 2021-03-24

https://www.mynewsdesk.com/se/kungliga_biblioteket/pressreleases/sveriges-biblioteksstatistik-2019-stark-e-bokstrend-och-naagot-fler-skolbibliotek-3000572

Stadsbiblioteket (2020). *Mest utlånade bilderböckerna 2019*. Hämtat: 2021-02-25
<https://www.stadsbiblioteket.nu/mest-utlanade-bilderbockerna-2019/>

Vetenskapsrådet (2017). *God forskningssed*. Hämtad 2021-05-04

<https://www.vr.se/analys/rapporter/vara-rapporter/2017-08-29-god-forskningssed.html>

1177 (2020). *Livmoderhalscancer*. Hämtad 2021-05-23

<https://www.1177.se/Vastra-Gotaland/sjukdomar/besvar/cancer/cancerformer/livmoderhalscancer/>

Bilagor

Bilaga 1, Insamlingsmall

Titelkaraktär/Huvudkaraktär Vilka karaktärsdrag beskrivs? Hur skrivs karaktärens kommunikation fram Vad gör karaktären	
Övriga karaktärer Vilka karaktärsdrag beskrivs? Hur skrivs karaktärens kommunikation fram Vad gör karaktären	
Miljö (Känd/Okänd)	
Handling (Sammanfattning med fokus på karaktärerna)	

Bilaga 2, Lista på analyserade bilderböcker

1. 7 *Gropen* av **Emma Adbåge**
2. 8 *Dumma teckning!* av **Johanna Thydell**
3. 30 *Boken om att gå på förskolan* av **Josefine Sundström**
4. 33 *Dom som bestämmer* av **Lisen Adbåge**
5. 39 *Utflyktarna* av **Emma Adbåge**
6. 47 *Lisa och monsterhuset* av **Emelie Östergren**
7. 54 *Rally och Lyra och Limpa* av **Emma Adbåge**
8. 68 *Ett tryntroll flyttar in* av **Charlotte Habersack**
9. 70 *Svarta klippans hemlighet* av **Joe Todd-Stanton**
10. 77 *Fia och djuren : alla ska vara med!* av **Catarina Kruusval**
11. 79 *Valdemar i stora skogen* av **Maria Jönsson**
12. 82 *Åse lånar en hamster* av **Ingrid Olsson**
13. 83 *När Felix blev stor* av **Jan Löf**
14. 84 *Rysliga förskolan* av **Lina Neidestam**
15. 88 *Koko och Bosse hinner inte!* av **Lisen Adbåge**
16. 89 *Kurrans skatt* av **Lisa Moroni**
17. 90 *När prinsessor går på zoo* av **Per Gustavsson**
18. 94 *Lilla Valdemar* av **Lennart Eng**
19. 96 *Stormvalen* av **Benji Davies**
20. 100 *Varför är mamman arg?* av **Kristina Murray Brodin**

21. 29 *Pudlar och Pomes* av **Pija Lindenbaum**
22. 48 *Ska vi va?* av **Pija Lindenbaum**
23. 74 *Doris drar* av **Pija Lindenbaum**
24. 80 *Bidde det då? : sagan Mäster skräddare* av **Pija Lindenbaum**
25. 93 *Gittan och gråvargarna* av **Pija Lindenbaum**

26. 60 *Den där Emil* av **Astrid Lindgren**
27. 62 *Emil och soppskålen* av **Astrid Lindgren**
28. 87 *När Emil skulle dra ut Linas tand* av **Astrid Lindgren**

29. 53 *Ivar träffar en pteranodon* av **Lisa Bjärbo**
30. 58 *Ivar träffar en Tyrannosaurus* av **Lisa Bjärbo**

31. 32 *Veckan före barnbidraget* av **Elin Johansson**
32. 35 *Hemma hela sommaren* av **Elin Johansson**

33. 36 *Puck går på bio* av **Anna-Karin Garhamn**
34. 44 *Puck får ett syskon* av **Anna-Karin Garhamn**

35. 26 *Samlade sagor om den underbara familjen Kanin* av **Jonna Björnstjerna**
 - *Sagan om underbara familjen kanin och fru skräck*

- *Sagan om underbara familjen kanin och godistrollet*
- 36.** 31 *Sagan om den underbara familjen Kanin och farbror Elände* av **Jonna Björnstjerna**
- 37.** 73 *Sagan om den underbara familjen Kanin och spöktåget* av **Jonna Björnstjerna**
- 38.** 75 *Sagan om den underbara familjen Kanin och- Djupsjöns hemlighet* av **Jonna Björnstjerna**
- 39.** 85 *Sagan om den underbara familjen Kanin och monstret i skogen* av **Jonna Björnstjerna**

- 40.** 19 *Bockarna Bruse börjar skolan* av **Bjørn F Rørvik**
- 41.** 28 *Bockarna Bruse kommer igen* av **Bjørn F Rørvik**
- 42.** 64 *Bockarna Bruse på badhuset* av **Bjørn Rørvik**

- 43.** 17 *Känner du Pippi Långstrump?* av **Astrid Lindgren**
- 44.** 21 *Pippi hittar en spunk : bilderbok* av **Astrid Lindgren**
- 45.** 67 *Pippi går i affärer* av **Astrid Lindgren**
- 46.** 78 *Pippi i Humlegården* av **Astrid Lindgren**

- 47.** 13 *Bojan och tåget* av **Johan Anderblad**
- 48.** 65 *Bojan och traktorn* av **Johan Anderblad**
- 49.** 76 *Bojan och polisbilen* av **Johan Anderblad**

- 50.** 9 *Här kommer färjan* av **Arne Norlin**
- 51.** 27 *Här kommer helikoptern* av **Arne Norlin**
- 52.** 43 *Här kommer långtradaren* av **Arne Norlin**
- 53.** 49 *Här kommer sopbilen* av **Arne Norlin**
- 54.** 57 *Här kommer brandbilen* av **Arne Norlin**
- 55.** 63 *Här kommer rymdskeppet* av **Arne Norlin**
- 56.** 95 *Här kommer tåget* av **Arne Norlin**
- 57.** 71 *Här kommer bussen* av **Arne Norlin**
- 58.** 72 *Här kommer bärgningsbilen* av **Arne Norlin**
- 59.** 91 *Här kommer polisbåten* av **Arne Norlin**

- 60.** 2 *Findus flyttar ut* av **Sven Nordqvist**
- 61.** 16 *När Findus var liten och försvann* av **Sven Nordqvist**
- 62.** 18 *Pannkakstårtan* av **Sven Nordqvist**
- 63.** 22 *Kackel i grönsakslandet* av **Sven Nordqvist**
- 64.** 24 *Pettson tältar* av **Sven Nordqvist**
- 65.** 34 *Tuppens minut* av **Sven Nordqvist**
- 66.** 37 *Rävjakten* av **Sven Nordqvist**
- 67.** 42 *Stackars Pettson* av **Sven Nordqvist**

- 68.** 1 *Mera fart Mamma Mu!* av **Jujja Wieslander**
- 69.** 4 *Mamma Mu låtsas* av **Jujja Wieslander**

70. 11 *Mamma Mu läser* av **Jujja Wieslander**
71. 12 *Mamma Mu bygger koja* av **Jujja Wieslander**
72. 25 *Mamma Mu får ett sår* av **Jujja Wieslander**
73. 38 *Mamma Mu simmar* av **Jujja Wieslander**
74. 50 *Mamma Mu åker bobb* av **Jujja Wieslander**
75. 55 *Mamma Mu åker rutschkana* av **Jujja Wieslander**
76. 56 *Mamma Mu gungar* av **Jujja Wieslander**
77. 86 *Mamma Mu städar* av **Jujja Wieslander**

78. 5 *Aja baja, Alfons Åberg!* av **Gunilla Bergström**
79. 6 *God natt, Alfons Åberg* av **Gunilla Bergström**
80. 10 *Alfons och Milla* av **Gunilla Bergström**
81. 14 *Listigt, Alfons Åberg!* av **Gunilla Bergström**
82. 15 *Lycklige Alfons Åberg* av **Gunilla Bergström**
83. 20 *Alfons Åberg – kompisboken : fyra utvalda berättelser* av **Gunilla Bergström**
- *Där går tjuv-Alfons*
 - *Milla och Mällgan mitt i natten*
84. 23 *Bara knyt, Alfons!* av **Gunilla Bergström**
85. 40 *Kalas, Alfons Åberg!* av **Gunilla Bergström**
86. 41 *Raska på, Alfons Åberg* av **Gunilla Bergström**
87. 46 *Näpp! sa Alfons Åberg* av **Gunilla Bergström**
88. 51 *Vem räddar Alfons Åberg?* av **Gunilla Bergström**
89. 52 *Var är bus-Alfons?* av **Gunilla Bergström**
90. 59 *Skratta lagom! sa pappa Åberg* av **Gunilla Bergström**
91. 69 *Vem spökar, Alfons Åberg?* av **Gunilla Bergström**
92. 66 *Alfons och odjuret* av **Gunilla Bergström**
93. 81 *Flyg! sa Alfons Åberg* av **Gunilla Bergström**
94. 97 *Alfons med styrke-säcken* av **Gunilla Bergström**
95. 99 *Hurra för pappa Åberg!* av **Gunilla Bergström**

~~61 Tre berättelser om Pippi Långstrump av **Astrid Lindgren**~~

~~45 Räkna med tio vilda hästar av **Grethe Rottböll**~~

~~92 Tio vilda hästar till toppen av **Grethe Rottböll**~~

~~98 Ställ dig i kö! av **Tomoko Ohmura**~~